

DOVOLJ IMAMO NAČELNIH STALIŠČ

Veljko Milatović je poudaril, da občani in delovni ljudje pričakujejo, da bodo politični organi po ustavnih spremembah pokazali večjo sposobnost, hitrost in ekspanzivnost v ustvarjanju pogojev za mobilizacijo vseh družbenih sil za uresničitev konkretnih programov in akcij za reševanje problemov razvoja in ekonomske politike.

Izhod ni v ponavljanju načelnih stališč in proklamacij o perspektivah prihodnosti, izhod je samo v iskanju konkretnih rešitev. Dovolj imamo načelnih stališč o bistvenih vprašanjih ekonomske politike. Sedaj potrebujemo — od delovne organizacije do federacije — konkretne dogovore, programe in ukrepe.

Gospodarski vestnik, 20. VII. 1971

PRI NAS TO PRAV GOTOVO NI PRVI PRIMER

V Zagrebu so se dolgo pripravljali, da bi uredili najprometnejše mestno križišče (Držićeva in Beograjska ulica). Končno so se potem zedinili okrog načrtov preureditve, našli denar in 12. julija so na križišče že prišli delavci z vso potrebno mehanizacijo. Slišati je bilo tudi obljubo, da bo vse končano do dneva republike. Potem pa je nenadoma bilo spet vse tiho. Ko so buldožerji začeli riti v zemljo, so namreč trčili ob napeljavo toplovoda in druge podzemne napeljave, na katere so projektanti novega križišča kratko malo pozabili.

Tovariš — 19. VII. 1971

MANJ TELEFONOV KOT AVTOMOBILOV

Naš telefonski promet odlikujejo mnoge »posebnosti«. Po številu telefonov smo prepričljivo zadnji v Evropi (za nami je edino Albanija), po »zadušenosti« zvez smo znameniti po vsem svetu, verjetno smo pa tudi edina država, ki ima manj telefonov kot avtomobilov.

Borba — 21. VII. 1971

MRTVE DUŠE

Razpravo o Gogoljevskih »mrtvih dušah« je prejšnji teden v Saboru Hrvatske načel predstavnik vrhovnega sodišča te republike. Dejal je, da je pravkar ugotovljeno, da predsednik občinskega sodišča v Vinkovcih prejema mesečno blizu 7.000, a sodniki tega sodišča okoli 5.000 dinarjev. Te — vseeno previsoke dohodke so dosegli takole: s sistemizacijo je predvideno, da sodišče v Vinkovcih zaposli 70 sodnikov in uslužbencev, sprejeli pa so jih le 40, a sredstva za 30 nezasedenih mest si razdelijo med seboj.

Toda ob »mrtvih dušah« v občinskih sodiščih je bilo govora tudi o »mrtvih razsodbah« v vrhovnem sodišču. Navedli so, da na tem sodišču ležijo tudi po dva meseca izrečene in ne vročene razsodbe. Ob sprejemanju proračuna namreč to sodišče ni dobilo tudi 130.000 dinarjev za prejemke tipkarice, zato ni nikogar, ki bi prepisoval razsodbe.

Ekonomika politika — 19. VII. 1971

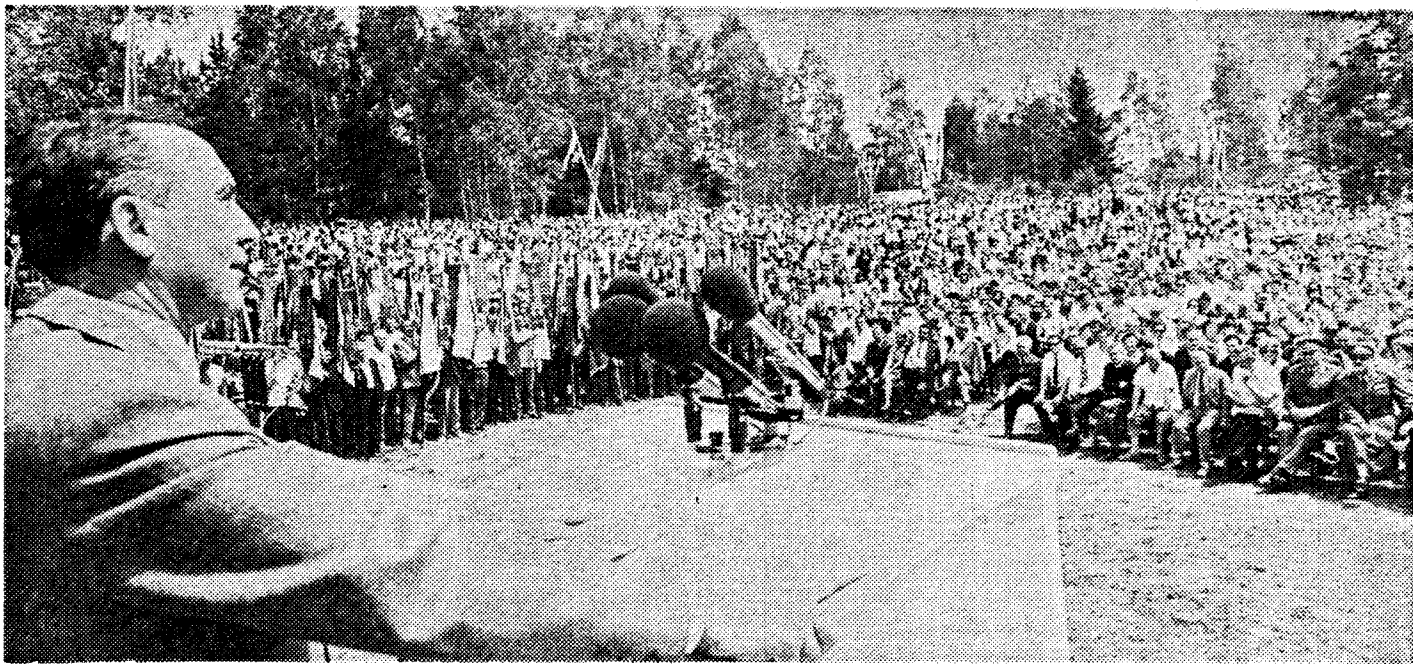
LJUBLJANSKA BANKA

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX - št. 31

29. julij 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borac v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUSTERŠIČ — Tisk in klišejl ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportaži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Kdor se je 22. julija udeležil proslave tridesete obletnice vstaje slovenskega naroda na Lokvah pri Črnomlju, ne bo teh ur nikoli pozabil. Bela krajina je tedaj sprejela v svoja nedra množice z vseh strani Slovenije, ki so se vse zgrnile na prijazno gmajno, da je bila podobna pravemu mravljišču v senci slokih brez in košatih borovcev. Pisani vrvež so poživiljale belokranjske narodne noše, v soncu so se bliskale peterokrake zvezde vrh praporov združenj borcev NOV, na zabaviščnem prostoru so pele harmonike, janjci so se pekli na raznih... Poseben poudarek veličastni predstavi pa so dali: nastop umetniške skupine doma JLA iz Beograda, ki je začela slavnost s slovensko narodno himno Naprej zastava slave, odhod slovenskega mladinskega odreda po poteh slovenske delegacije na II. zasedanje AVNOJ v Jajce z nagovorom komisarja republiškega štaba za splošni ljudski odpor Alberta Jakopiča-Kajtimira in odličen govor predsednika IS Slovenije Staneta Kavčiča. Njegove besede so izzvenele v manifestacijo samozavesti nad našo revolucionarno potjo in dosežki, v manifestacijo odločnosti, da hočemo ostati zvesti revolucionarnim tradicijam in braniti, kar smo si tako težko pridobili. — O veličastnosti proslave priča tudi ta slika, ki jo je posnel fotoreporter Dela Edi Šelhaus med govorom Staneta Kavčiča. (Del njegovega govora objavljamo na 3. strani.)

S SEJE REPUBLIŠKEGA ODBORA ZZB NOV SLOVENIJE

Kratek, toda pomemben dnevni red

Dan pred dnevom vstaje slovenskega naroda, 21. julija, je bila seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Prav gotovo ni bil le slučaj, da je ravno pred proslavljanjem tridesete obletnice vstaje slovenskega naroda bilo na dnevnem redu seja poročilo podpredsednika republiškega odbora Bogdana Osolnika z naslovom: Zveza združenj borcev NOV in aktualne zadeve mednarodnega položaja ter varnosti Jugoslavije. Vsebinska tega poročila je po-

membna ne samo za člane ZZB marveč za vso našo javnost, zato priobčujemo to poročilo na 13. strani današnje številke »TV 15«.

O tem, komu in zakaj se je žirija odločila podeliti nagrade vstaje slovenskega naroda, je na seji poročal njen predsednik Sergej Vošnjak. Ker pa je žirija od 29 predloženih del izbrala šest enakovrednih, in ker je bilo vsako leto doslej podeljenih le pet nagrad, se je republiški odbor strinjal z letošnjo podelitvijo šestih nagrad.

Po končani seji so se odborniki udeležili svečane podelitve nagrad v Klubu poslancev v Ljubljani.

O nagrajencih in njihovih delih, za katera so bili nagrajeni, smo poročali že v prejšnji številki. V.M.

Iz vsebine:

Peking—Washington (2. stran)

Kolektivno predsedstvo naše federacije (3. stran)

Julijska vstaja na obsavskem območju ljubljanskega okrožja (6. stran)

Kako v Vietnamu ugotavljajo nasprotnikove izgube (9. stran)

Utihnili so mlini ob reki (10. stran)

Referat tovariša Bogdana Osolnika na seji RO ZZB NOV Slovenije (13. in 14. stran)

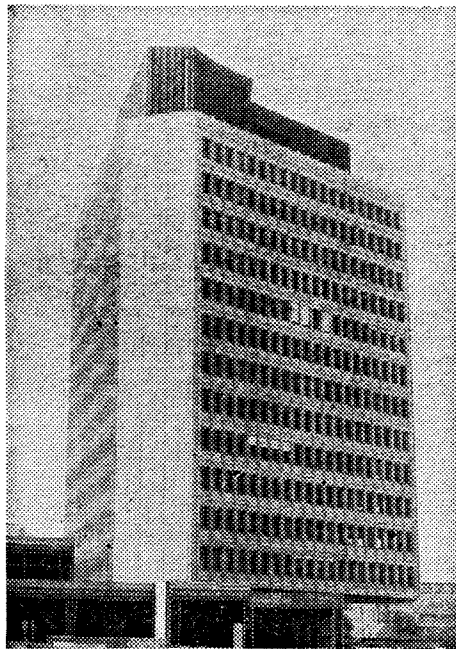
Najemniki, legionarji, plačanci (16. stran)

Proslava dneva vstaje SR Hrvatske in BiH

Ta teden poteka na Hrvatskem ter v Bosni in Hercegovini v znamenju proslavljanja 30-letnice vstaje v teh dveh republikah. Osrednja proslava na Hrvatskem je bila v torek, 27. t.m., v Srbu, mestecu v Liki, kjer so pred 30 leti počile prve uporniške puške. Govorila sta član izvršnega biroja predsedstva ZKJ Vladimir Bakarić in komandant zagrebske armadne oblasti generalpolkovnik Djoko Jovanić, eden izmed organizatorjev prvih borbenih akcij v Srbu in okolici. V tem kraju je bilo že v dneh pred glavno proslavo več kulturnih prireditev.

Osrednja proslava v Bosni in Hercegovini pa je bila v Sokolcu. Na velikem ljudskem zborovanju je govoril predsednik izvršnega sveta te republike Dragutin Kosovac.

Mestece Srb je dočakalo dan osrednje proslave lepo urejeno. Za praznik so izročili prometu več novih komunalnih objektov.

PRAVI NASLOV ZA DENARNE ZADEVE

Sobota v Radomljah

PROSLAVA 30. OBLETNICE VSTAJE NA KAMNIŠKEM IN DOMŽALSKEM JE BILA POSVEČENA USPEHOM, NAPOROM IN PROBLEMOM NAŠEGA SEDANJEGA TRENUTKA

Zelo spodbudno je, da se občine združujejo v prizadevanjih za reševanje skupnih problemov, pa tudi, da skupno slavijo velike dni vstaje. Proslava vstaje v Radomljah — 24. VII. — je bila manifestacija takšnega zdravega duha. Začela se je s slavnostno sejo obeh skupščin v radomeljskem kulturnem domu.

Pomembnost skupnega slavlja obeh občin je poudaril tudi govornik Vinko Gobec, predsednik skupščine občine Kamnik, in sicer zato, ker je najpomembnejša naloga obeh skupščin v skupnem reševanju številnih problemov na osnovi sporazuma. Nadalje je poudaril, da nihče ni mogel predvidevati napredka, ki sta ga v zadnjem času dosegli kamniška in domžalska občina. Celotni dohodek leta 1970 se je v primerjavi z letom 1967 povečal za 78 odstotkov. V celotni regiji se s kmetijstvom preživlja le še 15 odstotkov prebivalstva, vendar je bilo kmetijstvo po doseženem dohodku na četrtem mestu pred trgovino. Ob prizadevanju obeh skupščin imajo danes kmetje na Kamniškem in Domžalskem jasne perspektive za razvoj svojih gospodarstev. Veliki uspehi so bili pri izvozu. Od 6.800.000 dolarjev se je izvoz povečal na 11.600.000 ameriških dolarjev ali povečanje za 70 odstotkov. Še posebno pomembno je, da izvoz na Kamniškem letno narašča za 13 odstotkov,

Borci Šlandrove brigade so na proslavi v Radomljah prejeli knjigo dr. Mirka Stiplovšek »Šlandrova brigada«, ki so jo z zanimanjem prelistavali že takoj ob prejemu.

medtem ko v republiki opažamo upad za 2 odstotka. Celotna regija že sedaj izvažata 220 dolarjev na občano, medtem ko je za leto 1975 predvideno, da bomo v Sloveniji izvažali 300 dolarjev na občano. Seveda, je poudaril Vinko Gobec, če hočemo doseči načrtovani izvoz, je treba spremeniti devizni sistem. Skrajni čas je, da se vprašanje izvoza uredi v dobro vse Jugoslavije in pa v dobrobit posameznih delovnih organizacij.

Proslava na Kamniškem je bila, kot smo videli iz tega kratkega povzetka, posvečena predvsem našim sedanjim gospodarskim dosežkom in problemom, kar kaže na veliko ustvarjalno zavzetost. Seveda niso pozabili tudi na slavne dni vstaje in boja proti okupatorju. V tem duhu so podelili občinska odličja. Tako so zlato plaketo Kamnika podelili Vojno-revolucionarnemu komiteju, ki so jo prevzeli Tone Šturm, dr. Marijan Dermastia in Stanko Žirovnik, ter Zvezi združenj borcev NOV občine Kamnik. Posameznikom so bile podeljene srebrne in

bronaste plakete, nagrada iz sklada Toma Brejca pa gimnaziji Rudolfa Maistra v Kamniku za petindvajsetletno uspešno delo. Denarno nagrado občine Domžale bosta prejela dr. Mirko Stiplovšek za delo pri knjigi Šlandrova brigada in Stane Stražar za uspešno zbiranje gradiva za kroniko Doba ob njegovi 750. obletnici. Red za zasluge občine Domžale pa so prejeli komandanti in komisariji Kamniškega bataljona in Šlandrove brigade: dr. Marijan Dermastia-Urban, komandant, ter Anton Šturm in Roman Potočnik, komisarija Kamniškega bataljona, Janko Sekirnik-Simon, Jože Lepin-Ris, Alojz Pacek-Platin, Mirko Jerman in Ivan Musič-Stefan, komandanti, in Mitja Ribič-Ciril, Josip Berkopec-Mišelj, Alojz Zokelj-Džidži, Franc Kumar-Harkov in Adolf Jevšnik-Lvov, politični komisariji Šlandrove brigade.

Borci Kamniškega bataljona, Šlandrove brigade, teritorialna enota, gasilci, narodne noše in drugi udeleženci so nato izoblikovali veliko povorko, ki je od kulturnega doma krenila skozi Radomlje na prireditveni prostor. Med mnogimi udeleženci mitinga sta bila tudi Miha Marinko in Franc Kimovec-Žiga. Miting je bil na kraju, odkoder so odšli pred tridesetimi leti v boj prvi borci Radomeljske čete. O tej dogodkih je govoril prvi komandant Kamniškega bataljona dr. Marijan Dermastia-Urban. V svojem kratkem, smiselnem in spodbudnem govoru je poudaril, da smo v naši preteklosti dvakrat rekli usodni ne, leta 1941 in leta 1948. Mali slovenski narod je pokazal, da noče živeti klečče, ampak raje stoje umre. Reči ne v takšnih okoliščinah pomeni, da smo kljub majhnemu številu velik narod.

Domžalska godba, združeni pevski zbori iz Domžal in Kamnika ter Harmonikarski orkester Zavoda za glasbeno izobraževanje iz Domžal so pod vodstvom Alfonza Avblja-Sama izvedli bogat spored partizanskih pesmi, ki so navdušile mlado in staro. Borci Šlandrove brigade so nato pohiteli po knjigo o svoji brigadi, potem pa so v zavetju senc preživeli prijeten dan. Organizacija prireditve je bila brezhibna; borci so iz Radomelj odnesli mnoge lepe spomine.

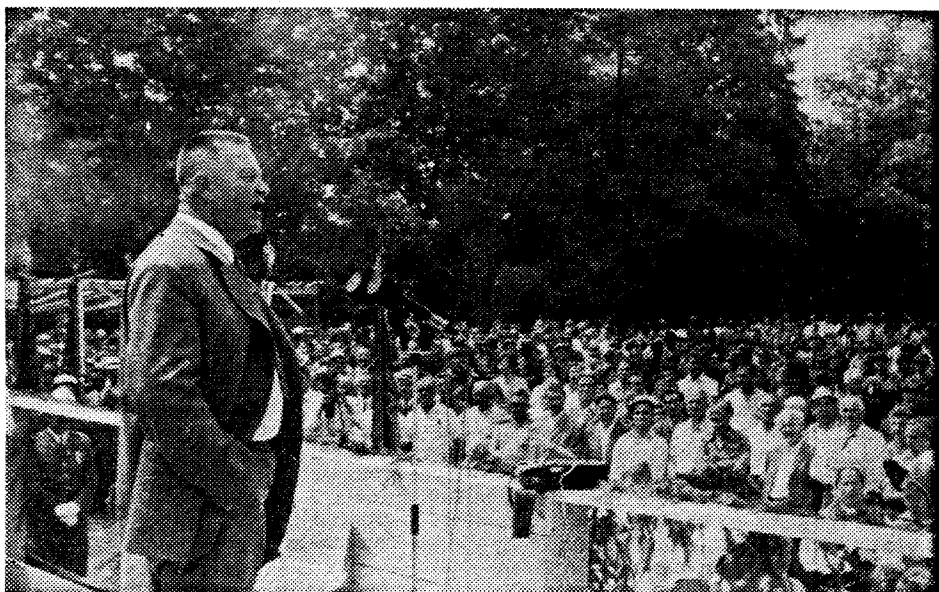
S. F.

Rešitev križanke »Totra« št. 6

SVASTIKA, TANTALOS, ALTONEC, REAL, GIN, GM, TOTRA, ANT, URICA, VESA, RILA, AGENOR, PROSPEKT, ANKA, PRAZAN, REPRIZA, PAR, SILA, FS, OGREVACA, ARAKAN, MET, PREDAL, VLAKE, EMONA, ARA, REMI, KATODA, SOVA, DREN, ESEN, EROTIK, OR, ETNA, TA, AD, TR, ZANR, CIC, ONA, ETE, SADE, ANIT, RTV, TUMOR, UNA, ER, PERILNA, SV, STARI, ELASTIKA, TRN, OST, ANET, IVEK, ERA, RAROG, RIBNIK, TRZNA, MREŽA, OLIVA, PI, AMI, ACETAT, RAKE-TA.

Izrebrani reševalci prejmejo: ležalne mreže. 1. Tatjana PAJNIC, »Avto« Kočevje, 61330 Kočevje, 2. Mirko KERSIČ, Slomškova 8/II, 61000 Ljubljana, 3. Marinka MERLAK, Oldhamska 1, 64000 Kranj, 4. Ludvik AVBELJ, Krimska 11, 61000 Ljubljana, 5. Zdenko MAČEFA, C. Staneta Rozmana 9, 64000 Kranj, vlečno vrv za avtomobile prejmejo: 6. Marjeta STOJAN Prešernova 19, 61000 Ljubljana, 7. Milko KUNSTELJ, Prešernova 4, 64000 Kranj, 8. Rudolf ČARMAN, Topniška 6, 61000 Ljubljana, 9. Tjaša BURJA, Korčetova 8, 62000 Maribor, 10. Marija POSAVEC, Partizanska 22, 69250 Gornja Radgona.

Nagrade boste prejeli po pošti.

Zbranim borcem nekdanjega Kamniškega bataljona in Šlandrove brigade, enotam teritorialne obrambe, pripadnikom gasilcev in civilne zaštite, zastavonošem ter mladini in občanom iz obeh občin je govoril dr. Marijan Dermastia-Urban.

Kolektivno predsedstvo naše federacije

Zvezna skupščina bo danes, 29. julija, na skupni seji zgodovinskega pomena uradno in slovesno razglasila sestavo novega, vrhovnega organa federacije — predsedstva SFRJ. Potrdila bo odločitve republik in avtonomnih pokrajin, ki so na podlagi novih ustavnih dopolnil same določile svoje zastopnike za predsedstvo federacije.

Zamisel o uvedbi skupnega (kolektivnega) vodstva (predsedstva) federacije je prvi omenil predsednik Tito lani septembra v razpravi z zagrebškimi političnim aktivom. Doslej je bilo precej razpravljanja, kako bi naj bilo sestavljeno predsedstvo, kakšno pristojnost bi naj imelo in kako bi naj usklajevalo težnje in koristi republik ter pokrajin. Z ustavno spremembo je bila zamisel o predsedstvu SFRJ sprejeta soglasno ter s popolno podporo po vsej državi. Predsedstvo SFRJ bo kmalu prevzelo svojo pomembno vlogo in s tem se bo vsekakor začelo novo obdobje razvoja naše družbene skupnosti.

Predsedstvo SFRJ ima 22 članov. Vsaka republika je izbrala po dva člana za svoje zastopstvo v predsedstvu, avtonomni pokrajini pa po enega. Povrh tega so člani predsedstva predsedniki republiških in pokrajinskih skupščin (skupaj torej 8 skupščinskih predsednikov). Predsednik Tito pa je med svojim novim mandatom obdobjem predsednik predsedstva SFRJ — po predlogih in željah občanov v vseh naših republikah vse svoje življenje.

Predsedstvo sestavljajo ugledni družbeni in politični delavci različne starosti. Poprečna starost pa je 51 let. Najstarejši član je Koča Popović, zastopnik Srbije (63 let), najmlajši pa Vidoje Zarković, predsednik skupščine SR Črne gore (44 let); iste starosti je tudi predsednik AP Kosovo Ilijaz Kurtiši.

Med 22 člani predsedstva jih je kar 17 prvoborcev — v narodnoosvobodilni boj so stopili leta 1941. Večina članov novega predsedstva je imela že med narodnoosvobodilno vojno pomembne in težavne naloge, bodisi kot politični funkcionarji, sekretarji krajevnih, okrajnih ali pokrajinskih komitejev KPJ, bodisi kot komisariji divizij ali komandanti NOV. Težko bi našli med njimi koga, ki bi ne bil odlikovan za svoje zasluge med vojno ali v povojnem obdobju. Med njimi je celo sedem članov odlikovanih z redom narodnega heroja. Sedem najst članov izmed vseh so volilci po volni redno volili za poslance bodisi republi-

ške, bodisi zvezne skupščine. Pet članov pa je bilo tudi že v AVNOJ. Enajst članov je sodelovalo v zvezni vladi, bodisi kot ministri, bodisi kot člani kabineta. Nadalje so v predsedstvu štiri člani, ki so bili dolga leta na čelu diplomatskih misij naše države v posameznih deželah po svetu. Značilno je, da so bili skoraj vsi člani predsedstva politični delavci. Med njimi jih ima šest visoko politično in partijsko šolo. Po izobrazbi je pet pravnikov, dva sta diplomirala na filozofski fakulteti, prav tako po dva na ekonomski fakulteti, na učiteljski, dva imata nedokončano medicinsko fakulteto, po eden pa inženir, absolvent visoke ekonomske šole, trgovske akademije in kvalificirani delavec s končano visoko šolo za politične vede. Pet članov je publicistov, eden pa je književnik.

Z novimi ustavnimi dopolnili so naloge predsedstva SFRJ določene le bolj okvirno. Notranja organizacija federacije, razmerje do drugih federalnih teles in posebne naloge posameznih članov bodo še natančneje predpisali. Prav tako še ni odločeno, kakšna bo naloga podpredsednika. Zanesljivo je le, da bodo podpredsednika izvolili že na eni prvih sej predsedstva SFRJ. Podpredsednik bi naj predsedoval sejam, ko bi bil odsoten predsednik predsedstva, in vodil delo v presledkih med posameznimi sešedanj. Posamezne republike so računale s kandidati za podpredsednika, ni pa bilo uradno omenjeno nobeno ime.

Marjan Tratar-Učič

Obisk iz Alžirije

Na povabilo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je obiskala našo domovino delegacija nacionalnega sveta bivših borcev Alžira. Delegacija je obiskala Makedonijo in Kosovo. Alžirske borce pa sta sprejela tudi Josip Džerdja, podpredsednik zvezne skupščine, in Nikola Kmezić, predsednik odbora za borčevske zadeve zvezne skupščine. Srečali so se tudi z drugimi uglednimi osebami političnega in družbenega življenja Jugoslavije ter z delavci in mladinci in se tako seznanjali z našimi uspehi pri izgradnji samoupravnih socialističnih skupnosti.

Z alžirskimi borci so se pogovarjali tudi predstavniki ZZB NOV Marijan Cvetković, predsednik, Dušan Sekić, generalni sekretar, Branko Golović, tajnik komisije za mednarodne zveze, in Vlado Bajčić, tajnik komisije za socialno ekonomske zadeve zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

OB TABORNEM OGNJU

Več samozavesti, proč s paničarji!

V četrtek, 22. julija, je vsa Slovenija prisluhnila ognjevitemu in zelo prepričljivemu govoru predsednika izvršnega sveta SR Slovenije Staneta Kavčiča, v katerem je med drugim udaril po tisti kategoriji ljudi, ki smo jim v partizanih rekli paničarji. Poudaril je, da mora biti sestavni del naše politične zrelosti tudi to, da ne nasedamo raznim čenčam in komentarjem, ki skušajo rušiti enotnost našega delovnega ljudstva in enotnost narodov

socialistične Jugoslavije. In dalje: »Menim, da moramo, ko se spominjamo revolucionarnega izročila, s katerim smo gradili, opirajoč se na našo samozavest in na našo zrelost, tudi dandanes poskrbeti za utrjevanje te samozavesti in te naše politične zrelosti. Ravnajmo tako kakor nekoč v partizanih, kjer niso bili dobrodošli in koristni paničarji, ki so, brž ko nam je bilo nekoliko huje, že ugotavljali, da je vse propadlo ali da bo propadlo v najkrajšem času. Menim, da tudi danes v naših vrstah ni prostora za paničarje, ki se pojavljajo in tam in kar zaradi nekaterih nerešenih problemov, zaradi nekaterih razprav in podobno mislijo, da so ogroženi temelji našega družbenega sistema ter zato podlegajo malodušnosti. Mislim, da moramo tudi njim prepričati delovanje, saj nikoli ni gotovo, ali se za njihovim delovanjem skriva resničen strah in pomanjkanje poguma, ali pa se za takšnim delovanjem skriva tudi še kaj drugega — morda akcija, nameni in cilji nekoga, ki nam ne želi dobrega in svobodnega življenja. Mislim, da moramo prav zato imeti več samozavesti: več samozavesti tako med ljudskimi množicami kot

tudi vsak za sebe, skratka več zaupanja v naše ustvarjalne sile in v našo politično zrelost.

In še nekaj! Menim, da so kadri, ki so teh 30 let vodili revolucijo, nešteto krat v težkih primerih — in pogosto v mnogo težjih kot so naše sedanje težave — dokazali, da so vredni zaupanja, da so dovolj zreli in preudarni in da bodo znali odprta vprašanja reševati mirno in v medsebojnem dogovoru ravno tako, kot smo to storili zdaj v okviru nedavno končane razprave o ustavnih spremembah.

Vse, kar se pri nas dogaja, ves naš napredek, vse to daje zdaj vsakemu človeku, vsakemu narodu in vsaki republiki nove možnosti. Vso družbo in družbene odnose razvijamo tako, da bo usoda vsakogar, posameznika, gospodarske organizacije, republike in vsakega naroda v Jugoslaviji še bolj odvisna od tega, kako se bo postavil, kako bo delal, kako bo gospodaril in kakšna bo njegova ustvarjalnost. Na tej podlagi resnično lahko gradimo naprej in to so novi vzrodi, ki nam bodo omogočili še hitrejšo napredovanje na vseh področjih našega življenja.

DOPISNIKI NAM POROČAJO

ŠMARTNO OB PAKI
MNOGO SMO ZVEDELI NA IZLETU

Združenje borcev NOV Šmartno ob Paki je letos priredilo vsakoletni izlet za svoje članstvo 10. t. m. Letošnji izlet je bil predvsem kulturno-prosvetne narave, tako da nam je zelo koristil. Spoznali smo del Koroške, ki ga večina izletnikov poprej še ni poznala.

Najprej smo si v Slovenjem Gradcu pod strokovnim vodstvom ogledali: muzej revolucije. Potem smo obiskali Poljano nad Prevaljami, kjer so bili zadnji boji druge svetovne vojne. Te boje nam je opisal Nace Miklič, ki nas je tudi vodil v muzeju; sodeloval je tam v boju med našimi borci. — Nato smo si na Ravnah pod vodstvom prof. Dolinška ogledali železarski, gozdarski in etnografski muzej. Občudovali smo študijsko knjižnico, ki je ponos Mežiške doline. Ravnatelj te knjižnice, dr. Fr. Sušnik, nas je poljudno seznanil z zgodovino slovenskih koroških krajev in opisal rast kulturnih ustanov na Ravnah. Vse

prebivalstvo Mežiške doline je prispevalo za to prelepo rast — mladina, kmetje in zlasti še vrli ravenski fužinarji.

Potovanje smo nadaljevali v Vorančeve Kotlje. Na Rinskem vrelcu smo se ustavili in imeli kosilo. Pozdravila sta nas tovariša v imenu Združenja borcev NOV Kotlje — predsednik Franc Zabel in Rok Gorenšek; ta nam je tudi opisal boje v Kotljah in širši okolici. Ogledali smo si spominske plošče žrtev, ki so bile v Rinskem vrelcu, kjer je bila gestapovska mučilnica, obešene ali pobite; med njimi so Rožankovega Zepa celo križali z glavo navzdol. Končno smo obiskali grob Prežihovega Voranca in grobove Rožankovih fantov.

V imenu vseh 75 članov našega združenja, se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nas na izletu tako prijazno sprejeli in nas seznanjali s krajevno zgodovino!

ZORKO KOTNIK

SODRAŽICA
RAZSTAVA DVEH SAMORASTNIKOV

V avli osnovne šole v Sodražici je bila 21. julija lepa slovesnost. Odprli so razstavo kiparskih in slikarskih del dveh samorastnikov in nekdanjih partizanov kiparja Draga Koširja iz Jelovca pri Sodražici in slikarja Antona Plemija iz Ljubljane. Slovesnost so združili s proslavo 30-letnice vstaje slovenskega naroda, v kateri so sodelovali moški pevski zbor in učenci glasbene šole iz Sodražice. V imenu Temeljne izobraževalne skupnosti Ribnica, ki je organizirala razstavo in slovesnost, je imel slavnostni govor predstavnik Temeljne izobraževalne skupnosti Rudi Brinšek.

Samorastniški kipar Drago Košir je tokrat drugi razstavljal. Ustvarja že dolgo let, zato je njegova dosedanja bera umetniškega ustvarjanja že kar precejšnja. Lansko leto je na taboru umetnikov največ sodeloval v Trebnjem, letos spomladi pa je samostojno razstavljal v Ribnici. Košir ust-

varja iz lesa. Iz kosov lesa je ustvaril čudovite mojstrovine, ki kažejo na velik talent. Posebno doživeto je upodobil Hirošimo, Biafro, Vietnam, zračni napad, ranjenega partizana itd. Pri teh stvaritvah se je osredotočil predvsem na dvojico: na pozicijo objekta in notranji izraz. To mu je bil obenem tudi osrednji detalj. Prav tako so dovršene njegove skulpture, maske in reliefi. Slikar Plemelj je v svojih slikah upodobil svoj svet fantazije, prežet z vero v življenje. Nemara nas je notranje najbolj prevzel s sliko mrtvaške glave, prebodene z mečem.

— Oba umetnika — samorastnika sta s svojima razstavama pokazala veliko umetniškega dogajanja. Zato sta žela pri številnih obiskovalcih razstave veliko pohval. Razstava je bila za Sodražico velik kulturni dogodek.

K. O.

SPODNJA IDRİJA
NEDELJA V ZNAMENJU PROSLAVE

Aleš Bebler med govorom v Spodnji Idriji

V nedeljo, dne 25. julija, je bila v Spodnji Idriji osrednja proslava idrijske občine ob 30. obletnici vstaje slovenskega naroda. V Spodnji Idriji so se zbrali predstavniki

domicilnih enot, nekdanji komandanti in komisarji Vojkove brigade, aktivisti OF in številni drugi občani.

Proslava je bila pred osnovno šolo. Zbranim udeležencem proslave je spregovoril dr. Aleš Bebler. V umetniškem programu sta sodelovala recitatorja Mirica Lampe, članica slovenskega gledališča iz Trsta in režiser Adolf Anderle iz Trzica ter godba na pihala iz Idrije.

Po sklepu občinske skupščine Idrija je ob tej priložnosti dobila osnovna šola v Spodnji Idriji ime legendarne Vojkove brigade.

V imenu predsednika republike Josipa Broza-Tita je predsednik skupščine občine Idrija Stanko Murovec podelil odlikovanja najzaslužnejšim rezervnim starešinam, ki prizadevno delujejo na področju splošnega ljudskega odpora.

Spodnja Idrija je sprejela številne goste vsa prenovljena in olepšana. Med NOB je bila skoraj v celoti porušena. Lice predvojne Spodnje Idrije je popolnoma spremenjeno; številne nove stanovanjske stavbe in rastoča industrija so spremenili vasico v večji center idrijske občine.

JANEZ JERAM

CERKNICA
KOPIKA PROBLEMOV NA LETNI KONFERENCI

Letne delovne konference Zveze združenj borcev NOV občine Cerknica, ki je bila 20. julija 1971, se je udeležilo okoli 40 delegatov iz krajevnih združenj in gostov. Iz poročila predsednika JOŽETA TELIČA je bilo razvidno, da se je dejavnost Zveze združenj borcev v preteklem letu odvijala kolektivno, prek sej občinskega odbora, predsedstva, plenuma, komisij, upravnega odbora sklada za reševanje stanovanjskih zadev borcev in prek posvetovanj s predsedniki krajevnih združenj.

Na konferenci je bilo mnogo razprav okrog nerešenega stanovanjskega vprašanja borcev v občini. To vprašanje se je reševalo zelo počasi. Šele ko je republiška skupščina sprejela zakon za namensko zbiranje finančnih sredstev za gradnjo in adaptacijo stanovanj, se je stanje hitro popravilo. Upravni odbor sklada pri občinski skupščini je v tem obdobju razdelil 8.589.000 dinarjev 451 proslolcem. Poleg tega pa bo še 21 borcev dobilo stanovanje v blokih, ki se sedaj gradijo. Tako bodo v glavnem rešeni stanovanjski problemi borcev v cerkniški občini, nekateri, ki niso posebno pereči, pa se bodo reševali s finančnimi sredstvi, od posojil, ki jih bodo uporabniki vračali. Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV pa ima zaradi pomanjkanja finančnih sred-

stev še vedno težave pri zadovoljevanju potreb za priznavalnino in pomoči pri šolanju otrok padlih, umrlih in še živčih borcev. Sklad za borce pri občinski skupščini ima namreč v te namene 360.000 dinarjev. Od te vsote prejema priznavalnino 139 upravičencev od 100 do 300 dinarjev. Poleg tega so bile razdeljene enkratne priznavalnine 89 upravičencem, pomoč pri šolanju pa je prejelo 68 otrok. Iz sklada se krijejo tudi stroški od pogrebov, klimatskega in topliškega zdravljenja, vzdrževanje spomenikov, dotacija muzeju v Ložu itd. Republiško priznavalnino prejema na območju cerkniške občine 17 občanov. Vsekakor se bodo morali borci temeljito seznaniti z novim republiškim zakonom o priznavalninah. Prav gotovo so še nekateri upravičenci do republiške priznavalnine, pa je ne prejema, ker ne poznajo zakona.

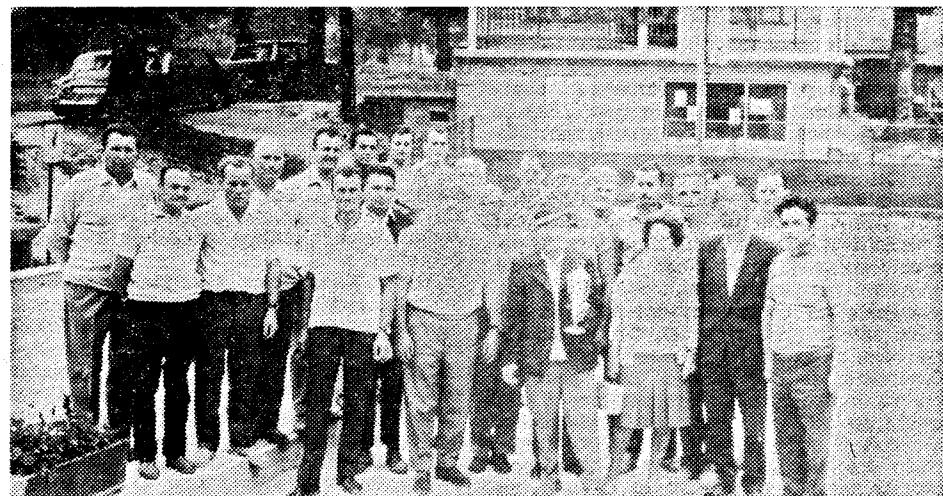
Zaščita invalidov, borcev in aktivistov ter svojcev padlih bo še nadalje na skrbi tako občinskega odbora kot združenj. Toda čeprav naša družba posveča urejanju borčevskih in invalidskih vprašanj veliko skrb, so predpisi in odloki vse preveč razmetani, pravice so premalo precizirane ter prepuščene preveč subjektivnim činiteljem. Borci želijo, da bi bili predpisi bolj precizni, z enotnimi kriteriji, sredstva pa stal-

na. Vprašanje pokojnin je zelo pereče, zlasti še za tiste, ki so odšli v pokoj pred letom 1965. Občasne valorizacije sedanjih in prejšnjih pokojnin še vedno ne dosežajo podražitve življenjskih stroškov, nikar da bi bile usklajene z današnjimi pokojninami. Zato so se borci zavzeli za čimprejšnjo ureditev pokojninskega sistema, ki ne bi poznal razlik. Urejanje posebne delovne dobe iz NOB je prepočasno. Nekateri člani imajo vloženo vso potrebno dokumentacijo za priznanje posebne dobe tudi po pet

let. Navzoči so obsodili primer, ko je nek borka v Starem trgu prej umrla, kot je bila rešena njena prošnja za posebno delovno dobo.

Na kraju delovne konference pa so delegati tudi kritično ocenili razne nepravilnosti, ki se pojavljajo v gospodarstvu. Podprli so stališča in sklepe 18. seje ZKJ in sklepe kongresa samoupraviteljev v Sarajevu.

SLAVKO BERGLEZ

JESENICE
POMERILI SO SE V BALINANJU

Člani ekip in predstavniki organizacij pred začetkom tekmovanja

V okviru praznovanja dneva borca je na Jesenicah že tradicionalno tekmovanje v balinanju med ekipami članov SZDL in združenja borcev. Letos so to že tradicionalno tekmovanje zaradi udeležbe na zboru v Brezalnici prestavili na dan vstaje. V Logu Ivana Krivca so se ta dan pomerile po tri ekipe vsake organizacije. Prva ekipa Čelik,

ki so jo sestavljali člani ZB Škrt, Makuc in Eleršič. Drugo, tretje in peto mesto so zasedle ekipe članov SZDL, četrto in šesto pa ekipa članov ZB. Udeležence tekmovanja sta pozdravila Vera Jelincič, predsednica ZB in Jože Jelovčan, predsednik KO SZDL terena Plavž.

BRANKO BLENKUŠ

STARI TRG PRI LOŽU
NEPOZABLJEN IZLET V PLITVICE

Odbor aktiva ZB NOV pri Kovinoplastiki v Ložu je v počastitev dneva vstaje 17. t. m. priredil izlet članov na Plitvička jezera. Udeležilo se ga je 31 bivših borcev. Odpotovali so z avtobusom proti Reki in dalje skozi Crikvenico, čez Velebit v Plitvice. Jezero s slapovi je ob sončnem vremenu napravilo na izletnike nepozaben vtis.

Še ko smo se vračali, smo bili prevzeti od naravne lepote. Domov smo potovali proti Slunju, Karlovcu v Belo krajino, kjer smo se ustavili v Črnomlju. Vrnili smo se po cesti proti Kočevju v Ribnico in čez Bloško planoto. — Hvaležni smo osnovni sindikalni organizaciji, da nam je omogočila tako lep izlet!

SLAVKO BERGLEZ

JESENICE
ŠTEVILNE PRIREDITVE OB OBČINSKEM PRAZNIKU

Občina Jesenice ima občinski praznik 1. avgusta, ko se spominjajo prvih žrtev med NOV na Obranci. Letos bodo v proslavo 30-letnice vstaje praznovali posebno slovesno. Zvrstilo se bo več prireditev.

V petek 30. t. m. bodo v avli občinske skupščine odprli likovno razstavo članov likovne sekcije Dolik. Istega dne zvečer bodo nasproti železniške postaje odprli razstavo »Spomeniki revolucije«. Prav tako bo tistega večera slovesen začetek medklubske razstave umetniške fotografije v mali dvorani in čitalnici delavskega doma. V soboto 31. t. m. bodo na slavnostni seji občinske skupščine podelili najzaslužnejšim kulturnim in športnim delavcem Čufarjeve in Gregorčičeve plakete. Popoldne istega dne bo občinska delegacija položila venec

na grob narodnega heroja Matije Verdika v Bistrici na Koroškem. Zvečer pred praznikom bo mladina po okoliških vrhovih prižgala kresove. Praznovanje 1. avgusta se bo začelo z budnico pihalnega orkestra jeseniških železarjev. Osrednja prireditve pa bo ob desetih na Poljanah — zbor občanov. Glavni govornik bo Vinko Hafner, podpredsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije. Na sporedu kulturne prireditve so nastopi združenih pevskih zborov, pihalnega orkestra in recitatorjev. Ob enajstih bo vaja teritorialne obrambe. Po nji bo promenadni koncert. Razen teh prireditev bodo še številna športna tekmovanja od 25. do 31. t. m. ...

BRANKO BLENKUŠ

Imeli smo ljudi

ALBIN BARETIČ

JOŽE GAŠPARAC

Dne 5. julija smo ga pokopali. Bil je prvoborec in rezervni kapetan, doma iz Šmarjete pri Novem mestu. Rodil se je leta 1921 v Šmarjeti. — Pred vojno se je izučil za trgovskega pomočnika. Že leta 1941 je z vso svojo družino začel sodelovati z OF. Maja 1942 se je uvrstil med borce in kmalu potem je stopil v Gubčevo brigado; v nji se je bojeval do osvoboditve. Po vojni je bil nekaj časa komandir postaje NM. Pozneje se je vrnil domov, da je pomagal očetu obnoviti požgano domačijo.

Posledice težavnih življenjskih razmer pred vojno in napori med voj-

no so mu pustili bolezen, ki ga je priklenila na posteljo in mu izčrpala sile, ko mu je bilo komaj 50 let. Na zadnji poti je Albina spremljalo veliko soborcev »gubčevcev«. Ohranili ga bomo v trajnem spominu!

Rodil se je leta 1925 v Osilnici. — V NOB je začel sodelovati leta 1942, naslednje leto pa se je uvrstil med partizane. Med drugim je bil v vrstah IX. in X. SNOB NOV ter POS. pozneje pa so ga poslali za kurirja v glavni štab NOV in POS. — Po vojni je bil zaposlen kot šofer v Kočevju in Ljubljani, zadnja leta pa je bil zasebni prevoznik. — Ponosil se je, ko je popravil star avtomobil v Mariboru — bilo mu je šele 46 let. Zapustil je družino z ženo in dvema otrokoma.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Rezka Traven: Julijska vstaja na obsavskem območju ljubljanskega okrožja

Še ko je Znidaršič ležal v ljubljanski bolnišnici, je nemški policiji iz Šentvida nad Ljubljano predlagal aretacijo več ljudi z območja občine Smartno pod Šmarno goro. V dneh od 23. na 25. julija je bilo v vaseh Tacen, Pirniče, Skaručna, Gameljnah in Smartnem aretiranih več kot 30 ljudi, ki niso imeli nobene zveze z napadom na izdajalca Franca Znidaršiča. Takrat je bil aretiran in takoj ustreljen neznan kje tudi brat partizana šmarnogorske skupine Mirka Knapčiča, mladoletni Ciril. Po naključju je bil aretiran takrat tudi Stane Kosec, vendar se mu je še isti dan 24. julija posrečilo pobegniti iz zaporov orožniške postaje v Smartnem pod Šmarno goro. Zbežal je najprej na Šmarno goro, nato pa na

Rašico, kjer je konec julija formiral iz črnuške, gameljske in šmarnogorske partizanske skupine Rašisko četo. Takrat se je nad vasjo Rašico zbralo 32 partizanov, med katerimi je bilo tudi 7 tovarišic; zaprisegli so Komunistični partiji, da se bodo borili do zadnje kaplje krvi, vse dotlej, dokler ne bo s slovenske zemlje izgnan poslednji okupatorjev vojak. Za komandirja so borci izvolili Staneta Kosca, za komisarja Mileta Spacapan-Igorja iz Črnuče, za partijskega sekretarja pa Ceneta Štuparja.

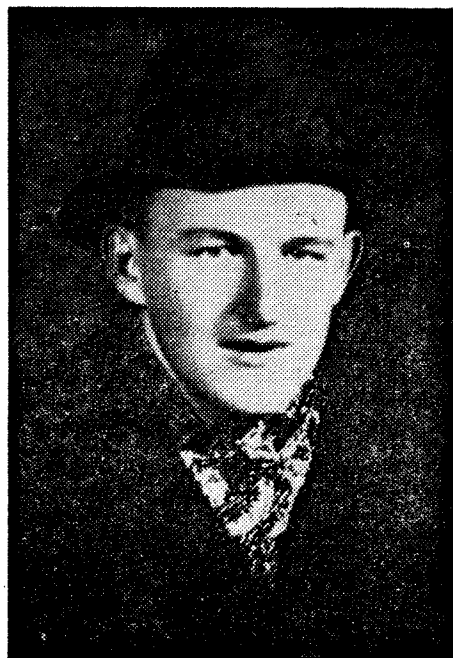
Po svečani zaprisegi so borci Rašiske čete odšli pod vrh Rašice (641 m, sedaj Vrh Staneta Kosca), kjer so si v Zakotju napravili taborišče. Okoli njega so izkopali strelne järke in vzpostavili stražarska mesta. Rašiska četa je tako postala prava vojaška enota partizanske vojske. Mara Kosec je v četo prinesla rdečo svilo, v katero so žene iz Črnuče vtikale srp in kladivo. Pod to zastavo Rašiske čete so zaprisegli borci Kamniškega bataljona 17. avgusta na zboru na Rašici.

Od ustanovitve pa do priključitve Rašiske čete h kamniškemu bataljonu 17. avgusta je število borcev naraslo od 32 na 42. Novi borci so prihajali na Rašico iz Črnuče, Pirniča, Skaručne, Šentvida nad Ljubljano, Smartna pod Šmarno goro, Gameljnov, Tacna in Trzin pri Domžalah. Nekateri izmed novincev so prišli na Rašico brez orožja. Tega je bilo sicer še precej po raznih skrivališčih, kamor so ga ob kapitulaciji jugoslovanske vojske spravili člani KPS. V Podgoro pri Šentvidu nad Ljubljano, kjer sta imela Hilarij Habjan in Stane Mrhar skritih več pušk in mitraljez, je odšel brat komandirja Staneta Kosca Peter Kosec iz Rašice. Orožje je Peter Kosec na Rašico pripeljal kar z vprežno živino. V Medenski hrib pa je pod vodstvom namestnika komandirja Rašiske čete Miha Novaka odšla večja skupina borcev. Orožja na mestu, kjer so ga spravili Cveto Novak, Marjan Rožanc in Tine Zaletel, ni bilo. Kam je bilo prenešeno, borci niso mogli ugotoviti. Slabe volje in prazni rok so se borci vračali na Rašico. Med potjo pa so se odločili, da spotoma izvrše kakšno sabotaž-

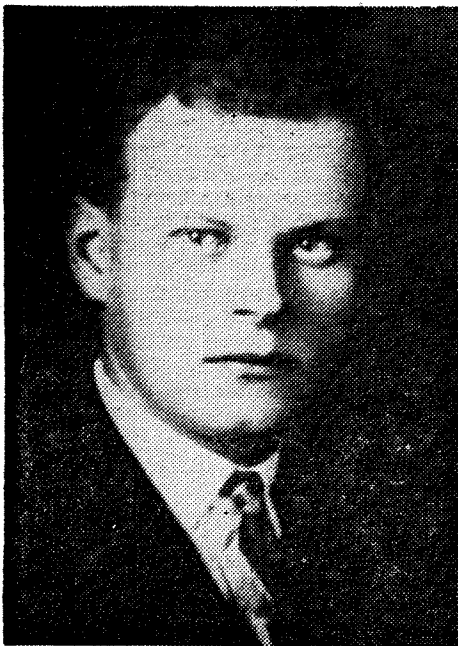
no akcijo. Ko so šli preko savskega mostu v Tacnu, so prerežali telefonske žice in razbili električne izolatorje. V tisti noči, kakor pravi nemško poročilo, so partizani Rašiske čete pred gostilno Grad v Tacnu zažgali poštni avto in ob cesti Tacen-Smartno odstranili in uničili vse prometne znake.

Skupina črnuških partizanov pa je ta dan 12. avgusta odšla proti Črnučam, da kaznuje izdajalca črnuških komunistov čevljarja Alojzija Majheniča. Zjutraj tega dne, ko se je peljal s kolesom na delo v Domžale, je Majhenič obležal smrtno zadet od partizanske puške na cesti proti Tacnu.

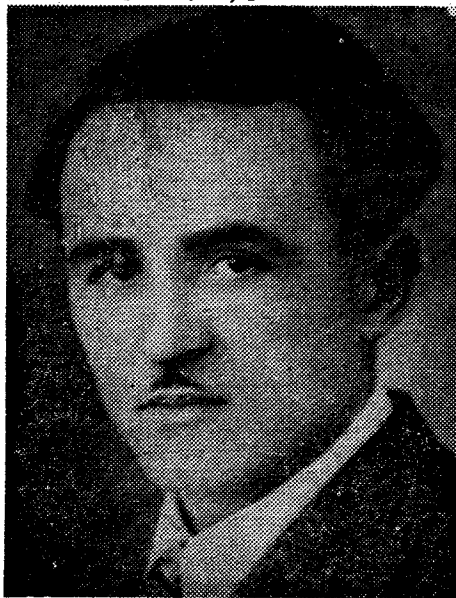
Ni bilo noči in dneva, da ne bi bila na operacijskem območju Rašiske čete izvršene kakšna akcija. Nemške žandarje v občini Smartno pod Šmarno goro so te akcije tako preplašile, da si v nočnih urah niso upali na cesto. Telefonske naprave so bile stalno onesposobljene, ponekod tudi odstra-

Marjan Rožanc, komisar Rašiske čete od oktobra 1941 do decembra 1941

Mile Spacapan — Igor, komisar Rašiske čete od njene ustanovitve do 17. avgusta 1941

Narodni heroj Maks Pečar, komisar Rašiske čete od 17. VIII. 1941 do 30. IX. 1941

na vse komunikacije in na nemške prevoze. Iz ohranjenih nemških dokumentov in pričevanj preživelih borcev Rašiske čete je razvidno, da so bile v tem obdobju izvršene na obsavskem predelu ljubljanskega okrožja tele akcije: 18. avgusta je bilo v stanovanju Vilija Gatringerja oddanih več strelcev, ki so ranili njegovo ženo, 19. avgusta so partizani ob 17.20 uri pri Smledniku napadli avto nemškega župana v Smledniku Lazzarinija in smrtno ranili njegovo ženo, tisti večer je šmarnogorski vod čete napadel gestapovski avto na cesti proti Repnjam pri Vodica, nato se je razvila borba na obeh straneh. Dne 29. avgusta ob 19. uri so komunisti napadli avto nemškega zastopnika Gerharda Maurerja iz Gradca in ga ranili v desno nogo. Dne 3. septembra je šmarnogorski vod Rašiske čete oddal iz zasede v Pšatniku pri Tacnu, tam, kjer je bil obstreljen bivši jugoslovanski žandar Franc Znidaršič, 10 strelcev na vojaški avto. V noči od 5. na 6. september je tudi šmarnogorski vod uničil telefonske in telegrafске naprave pri Smledniku in v Svetjah pri Medvodah, kjer so tudi preko ceste Kranj-Ljubljana podrla drevo. Dne 15. septembra so partizani Rašiske čete napadli avto, kjer je bila smrtno zadeta Mira Stare iz Kamnika. Napad je bil namenjen nemškemu komisarju v Kamniku Dollingu. Največja in najpomembnejša akcija borcev Rašiske čete je bila 18. septembra pri Pasjem potoku pod Rašico, kjer je padlo šest Nemcev.

Za vse te akcije borcev Rašiske čete so se Nemci strašno maščevali nad prebivalstvom. V Smledniku, na mestu, kjer je bil izveden napad na avto nemškega župana, so ustrelili 5 talcev, prav toliko pa jih je bilo ustreljenih tudi nad Vodica, kjer je bil 15. septembra napad na avto.

Za vsako večjo partizansko sabotažno akcijo so Nemci streljali talce, da bi s tem ljudstvo prestrašili in odvrgli od narodno-osvobodilnega gibanja. Medtem pa so Nemci tudi v občini Smartno pod Šmarno goro in v Črnučah aretirali več ljudi, o katerih so domnevali, da podpirajo partizane na Rašici. Na Rašico so pošiljali policijske enote in vohune, da bi izsledili partizane, vaščanom so grozili z aretacijami in izselitvijo ter požigom vasi, če jim ne povedo, kje je partizansko taborišče.

Dne 18. septembra je prišla na Rašico posebna vojaška komisija, da si ogleda teren za napad na Rašisko četo. Ko so se z avtomobilom vračali v dolino, so jih borci Rašiske čete napadli pri Pasjem potoku pod vasjo Rašico. Padlo je 6 Nemcev. Med partizani ni bilo žrtev.

Za napad Rašiske čete pri Pasjem potoku so se Nemci znesli nad Rašičani. V noči od 19. na 20. september so vas Rašico obkolili in aretirali vse vaščane. Naložili so jih na vojaške kamione ter jih odpeljali v Šentvid v taborišče za izseljence, od tam pa so jih izgnali na Hrvaško. Hiše so izropali in odgnali živino v dolino, vas pa požgali. Rašica je bila prva požgana vas v Sloveniji.

Po požigu Rašice so tudi borci Rašiske čete sklenili zapustiti rašiske gozdove. Toda Nemci so jih prehiteli in nepričakovano 27. septembra napadli. Pred porazdelitvijo v manjše skupine za umikanje so se partizani dogovorili, da se po končanem napadu zopet zberejo na vrhu Rašice pod piramido. Če bi bila četa šla v nasprotni napad, bi bilo spričo tolikšnega števila nemških vojakov prav gotovo usodno za nadaljnji obstoj Rašiske čete, kajti četo, ki je takrat štela 50 borcev, je napadalo več tisoč Nemcev.

Konec na 14. strani

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Na objavo nepojasnjene fotografije, ki prikazuje tovorni avtomobil in vprege (objavili smo jo v TV-15 št. 29 z dne 15. julija 1971), se je oglasil Albert Bratuž z Gorenje Trebuše. Pravi, da slika prikazuje intendanco 9. korpusa, ko je bila 27. in 28. aprila 1945 na poti iz Čerknega v Mrzlo rupo. Posnetek je nastal pred hišo oziroma bivšo gostilno Venceslava Gorjana v Gorenji Trebuši. Nadalje navaja, da so tovornjak OM na lesni plin, ki je pripadal podjetju SIKLA iz Postojne, vozil pa ga je neki Slavko, letnik 1913, priimka se ne spominja več, Nemci razstrelili na žagi v Mrzli rupi 3. aprila 1945 (najbrž gre za pomoto v datumu), avtobus, ki je bil last Genezineceta iz Idrije pa so odpeljali v Gorico. Tovarišu Bratužu se za podatke najlepše zahvaljujemo. Tik pred oddajo rokopisov za to številko se je v našem uredništvu zgledal Jože Planinc iz Ljubljane, Tesarska 16, ki je bil radiotehnik pri Centralni tehniki CK KPS, in nam dal pojasnilo še za fotografijo iz naše zadnje številke (TV-15 z dne 22. julija 1971), ki prikazuje partizanske ranjence. Fotografija je nastala na letališču pri Krasincu v Beli krajini in sicer, ko je v drugi polovici februarja 1945 pristalo kar 12 transportnih letal Douglasov. Tovariš Jože Planinc je takrat posnel kar dva filma, skupaj 24 posnetkov, ki jih hrani Muzej ljudske revolucije v Ljubljani. Eden teh posnetkov je tudi ta, ki smo ga natisnili v prejšnji številki. Od tovarišev na sliki pozna samo tistega v sredini spredaj. To je tovariš Svagelj, borec 9. brigade, doma iz Gabrovke. Tudi tovarišu Planincu hvala.

— Za danes pa spet nova nepojasnjena fotografija. Na njej je enajst partizanov. Verjetno je nastala nekje na Gorenjskem. Kdo pa so tovariši, morda kurirji? Prosimo naše bralce, da nam to pomagajo pojasniti!

KULTURNI OBZORNIK

»4. jul« za dan vstaje slovenskega naroda

»4. jul«, glasilo Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, je v letošnjem juliju posvetilo posamezne številke 30-letnici vstaje posameznih jugoslovanskih narodov. Tako je 474. številka tega tednika, ki je izšla 20. julija, posvečena 30-letnemu jubileju vstaje slovenskega naroda.

Na uvodnem mestu te številke je priobčen intervju s Francem Popitom, predsednikom centralnega komiteja ZK Slovenije, pod naslovom »Čas ustvarjalnega delovanja«. Temu sledi odlomek iz govora Janka Rudolfa, predsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, na proslavi dneva borca, združeni s srečanjem nekdanjih slovenskih izgancev v Brestanici. V listu so dalje priobčeni prispevki: Mileta Pavlina Seštanek borcev v Ljubljani — »Optimizem pri delu« ter »Ljubljana-Siška med najboljšimi v Sloveniji«; Zdravka Klanjščka: »Ves narod brani svobodo«; Cirila Zupanca: »Nemajana ustvarjalnost na Soči — dnevi borbe za svobodo«. Vmes so priobčene tudi pesmi Mateja Bora, Karla Destovnika-Kajuha in Otona Zupančiča.

Begunje opisuje Mirjana Anastasijević. Priobčen je tudi opis muzeja slovenskih izgancev v Brestanici ter obisk na Bohorju. Pod naslovom »Vse je vihar razdejalo« je priobčena reportaža Karla Makuca iz Gorénjske.

Naš povojni razvoj v Sloveniji prikazuje članki Silva Mateliča: »Dretnik in tovariši iz železarne«; Riharda Šobra: »Srečanje s proizvodnjo IMV«, Marjana Makuca: »Proizvodi svetovne veljave« ter članek »Na gli razvoj industrije v Ajdovščini«.

Na koncu je objavljen tudi prevod Ingoličevega »Srečanja« in še nekaj drugih krajših prispevkov iz Slovenije in o Slovenceh.

Ta številka »4. jula« je tudi bogato ilustrirana. V lepo zaokroženi celoti nam podaja pogled na čase NOB pa tudi na povojne dosežke v socialistični izgradnji Slovenije.

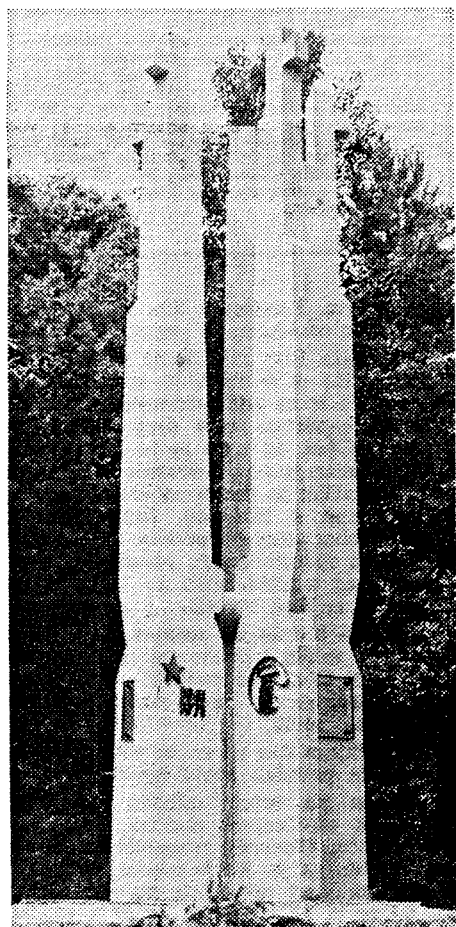
Za tako lepo, pregledno in okusno urejeno številko ob dnevu vstaje slovenskega naroda gre uredništvu »4. jula« priznanje. V. M.

Nove knjige

Pesmi 1941–1971

V počastitev dneva vstaje — trideset let potem, ko je v Sloveniji počila prva uporniška puška — je med vrsto proslav in dru-

Nov spomenik

Na robu podmolniške hoste pri Zadvoru (občina Ljubljana Moste-Polje) so pred kratkim odkrili v počastitev 30. obletnice ustanovitve prve partizanske čete na Slovenskem — Molniške čete, sedem metrov visok spomenik, katerega avtor je znani slovenski slikar in kipar Mario L. Vilhar. Spomenik sestavlja pet pušk strnjanih v peterokrako zvezdo, simboli na kopitih pa poudarjajo strukturo trinajstih ustanoviteljev te čete, ki so izšli iz vrst komunistov iz Zadvora in aktivnih predvojnih sodelavcev zadvorske Svobode. Na njihovem terenu je počila prva puška na Slovenskem med NOB, četa pa je dala tudi tri narodne heroje, Tožeta Moškriča—Cirila, Toneta Trtnika—Tomaza in Janeza Hribarja. Spomenik spominja tudi na 123 padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja z območja te krajevne skupnosti. Vsekakor velja povedati, da je ta Vilharjev spomenik eden dominantnih spomenikov NOB pri nas.

gih oblik praznovanja doživel pomemben dogodek tudi naš knjižni trg. Pri Partizanski knjigi v Ljubljani je izšla pesniška zbirka šestih knjig »PESMI 1941–1971«, izbor pesmi šestih najvidnejših slovenskih sodobnih pesnikov, ki jim je bila umetniška izpoved neusmiljeno razpeta med preteklost in sedanjost, ki so doživeli trpljenje, boj, revolucijo, ter po vojni skozi pesniško besedo skušali najti sebe, svoje mesto v družbi in svetu ter resnico in smisel življenja. To so pesniki Matej Bor, Peter Levec, France Kosmač, Lojze Krakar, Ivan Minatti ter Jože Šmit, ki se v zbirki »PESMI 1941–1945« predstavljajo s knjigami svojih pesmi (po vrstnem redu avtorjev): BALADNI MOTIVI, BREZKONČNI MAREC, NA DNU JE DAN, IZBRANE PESMI, PESMI, ZLO STOLETJE.

Tako se nam v luči poezije odkrije vseh trideset let od začetka revolucije do danes. Prva leta so bila razpeta med veliko vero v novo življenje ter grozljivost vojnega divjanja, toda čez vero se kmalu prelje sivina resničnosti, svetel dan se umakne na dno, strahotnost vojne, ki je minila, spet začne naraščati v strah pred novo apokalipso atomskega veka. Tesnobo, ki je osnovni ton novega časa, le kdaj pa kdaj presije žarek upanja.

V vsaki knjigi je esej, ki bralcu predstavi pesnika in njegovo delo. Stiri je napisal Mitja Mejak, po enega pa Filip Kalan in Josip Vidmar. S tem pa je bilo doseženo še več — zbirka ne predstavlja le lepe počastitve tridesetletnice vstaje in obogatitve vsake knjižnice, temveč je s spremnim esej postala tudi dober pripomoček dijakom in študentom, še zlasti, če upoštevamo tudi res zelo nizko ceno, saj v platno vezan komplet stane 110 din, broširan v kromoluks pa 75 din in je zbirka zares dostopna vsakemu.

MIRO ULČAR

Tone Svetina razstavlja

Na predvečer dneva vstaje, 21. julija, so v mestni galeriji na Mestnem trgu v Ljubljani odprli razstavo plastik znanega slovenskega pisatelja Toneta Svetine. Gre za originalna likovna dela iz jeklenih drobcev, ki prepričljivo izražajo gorje nasilj in upor proti njemu (o tej dejavnosti Toneta Svetine smo na tem mestu že poročali). Razstavljenih je 40 del. Razstava bo odprta do 15. VII. t.l.

Na otvoritvi so bili navzoči tudi predsednik SZDL Slovenije Janez Vipotnik ter znani likovniki: Božidar Jakac, Dore Klemenčič-Maj, Drago Tršar in drugi.

Priobčujemo posnetek Bombaša, enega najizrazitejših del s te zanimive razstave.

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Saj bi zapela...

(1941)

Veter poje v razbolelo srce,
vstani, vstani, vstani, dekle!
Vso noč je dežilo in ceste pralo,
prijazno sonce je že posijalo.
So trudne noge, je težko srce,
zakaj ne vstaneš, ne poješ, dekle?

Saj bi zapela, v zarjo zletela,
če bi me zemlja ne bila prižela,
a zemlja, ta zemlja naša ječi
vsa poteptana in vsa od krvi.

LJUBA SKORNESEK

Po »Bitki na Neretvi« (na fotografiji scena iz Bulajičevega filma) bo »Sutjeska« drugi spektakel jugoslovanske kinematografije. Čeprav film že snemajo — prvo sceno so posneli 13. julija na Zablaku — igralska zasedba še ni dokončno sestavljena. Znano je le, da so pogodbe podpisali Ljuba Tadić, Bata Živojinović, Ljubiša Samardžić, Rade Marković in Boris Dvornik, od tujih filmskih igralcev pa bo nastopil Hardy Krüger (v »Bitki na Neretvi« je ustvaril najbolj zrelo vlogo) in Irena Papas ter verjetno Richard Burton, ki naj bi oživil lik vrhovnega komandanta. V »Sutjeski« bo sodelovalo okoli dvajset tisoč stativov in med njimi dva tisoč pripadnikov JLA.

BELEŽKE

ŠE O FILMU »WR...«

Film Dušana Makavejeva »WR — misterij organizma« je sicer na canskem festivalu naletel na izredno ugoden odmev, kljub temu pa je Izvršni odbor pokrajinske skupnosti kulture v Novem Sadu sklenil, da se film ne vpiše v seznam posnetih filmov! Tudi »Neoplanta«, eden od producentov, je sklenila, da za zdaj filma ne bodo javno predvajali.

Delo Dušana Makavejeva nameravajo sociološko in psihološko raziskati in ugotoviti, kakšne reakcije ustvarja pri različnih gledalcih. Pri raziskovanju bosta pomagala Institut UNIMYR in Institut za film iz Beograda. Nekateri javni delavci in odborniki so namreč izrazili mnenje, da se film ne bi smel prikazovati zaradi moralnega in političnega gledišča, kot ga podaja Dušan Makavejev.

»KNJIŽEVNOST IN ODPORNIŠKO GIBANJE«

Mednarodna organizacija odporiškega gibanja FIR je v obliki antologije predstavila širši javnosti nemškega jezikovnega področja presek evropske književnosti odpora. Gre za knjigo »Književnost in odporiško gibanje«, ki na osemsto straneh velikega formata predstavlja bralcu pesmi, pripovedke, reportaže, poročila in pričevanja dvestotridesetih avtorjev iz dvajsetih evropskih držav. Iz Jugoslavije so zastopana dela Otona Zupančiča, Mateja Bora, Čedomira Minderovića, Tanasija Mladenovića, Josipa Barkovića, Jura Kaštelana, Dobrice Čosića, Mihajla Lalića, Oskarja Davića, Ivana Gorana Kovačiča, Karla Destovnika Kajuha, Antonija Isakovića, Slavka Janevskega in Branka Čopića.

DE GAULLE NA PLOŠČAH

V seriji »Ljudje in dogodki dvajsetega stoletja« nameravajo v Parizu izdati dvajset gramofonskih plošč s stopetdesetimi govori generala de Gaulle. Na ploščah bodo govori iz leta 1940 tja do poslednjega pred referendumom, po katerem se je veliki državnik umaknil iz politične arene.

»PETERICA ODPISANIH«

Časnikar »Nina« DRAGAN Marković je napisal scenarij za petnajst epizod igranega televizijskega filma z naslovom »Peterica odpisanih«. To bo film o mladih v okupiranem Beogradu, navdihnili pa so ga resnični dogodki in usode mladih Beograđanov, ki jih je Dragan Marković že opisal v knjigi »Prepovedano življenje«. Televizijsko nadaljevanje RTV Beograd, ki jo bodo začeli snemati jeseni, bo verjetno režiral Ivan Hetrich.

KNJIGA O PARIŠKI KOMUNI

V založbi Instituta za sodobno zgodovino in podjetja »Delo« iz Beograda je te dni izšla jubilejna edicija, posvečena stoletnici prve socialistične revolucije na svetu, z naslovom »Pariška komuna 1871 — 1971«.

»ZVEZDE NE UGAŠAJO«

Režiser Ibrahimov snema v Azerbejdžanu »Zvezde ne ugašajo«. To je zgodba o velikem revolucionarju in prvem predsedniku azerbejdžanske republike Narimu Narimanovu. Pa tudi drugače poročajo o izredno razgibanem filmskem življenju v Sovjetski zvezi, kjer v devetnajstih stidih snemajo trenutno kar šestdeset filmov.

Utihnili so mlini ob Reki...

Obisk v Brkinih

Pred praznovanjem 4. julija smo se nekatere borci odločili, da organiziramo obisk Brkinov. Vzpodbudo zanj je dala Hercegovka Dragica Ratković, brkinskim ljudem dobro znana borka in sekretarka SKOJ v 1. bataljonu Istrskega odreda, ki sedaj živi v Sarajevu, od koder nam je po telefonu sporočila, da bo med prazniki obiskala Slovenijo, in nas prosila, naj bi skupno obiskali naše nekdanje sodelavce in podpornike. Pridružil se nam je še belokranjski partizan Miro Ljubič. Našemu vabilu so se ljubeznivo odzvali tudi Stane Škrabar, reporter RTV Ljubljana, Ljubica Miklič, dosipnik Dela, in Marjan Garbajs, fotoreporter.

Ker med dogovarjanjem še nismo vedeli, da bo na Kozjanah 4. julija proslava, za praznike pa so bili nekateri tovariši zadržani, smo se odločili, da odpotujemo iz Ljubljane v torek, 6. julija ob 12. uri. Tik pred odhodom je moral Polde Kребelj zaradi smrti svojega prijatelja odpovedati udeležbo. Ostali pa smo z majhno zamudo

komaj kilometer oddaljeni Ambrožičevi kmetiji in znamenitemu, spomeniško zaščitnemu mlinu. V njegovi bližini so borci Brkinske čete — brata Karlo in Frane Maslo, Anton Primc — Dušan in Ivan Brožina — Slovan — 4. 4. 1942 napadli italijanske karabinjerje in jih razbili. Pri Ambrožičevih nas je sprejela 73-letna Franciška, ki je še vedno živahna, čeprav osamljena živi v močnem razpadajočem starem domu. Naši radovednosti, da si ogledamo hišo in mlin, je zelo rada ustregla. Najprej nas je pospremila k 1696. leta zgrajenemu »Misniku« (tako so imenovali mlin za mletje ovsa), ki je sedaj v ruševinah. Ogledali smo si poslopje s portali, precizno sklesanimi iz domačega peščenjaka, na katerih sta vklesani letnici 1738 in 1795, zatem sta prišli na vrsto žaga, zgrajena 1754. leta, in mizarnica iz 1808. leta. Fotoreporter Marjan, Ljubica in Škrabar se kar niso mogli ločiti od mlina. Njegovi kamni, ki so nekoč mleli žito za pol Brkinov, sedaj že dve desetletji mirujejo,

ka? Ali res ta dolina »umira« skupaj z Brkinji?

Nisem našel besed, s katerimi bi jo potolažil. Le pritrdil sem ji lahko in njenim bridkim spoznanjem dodal še svoja:

»Da, Dragica, mogoče je! Še več, tudi v Padežu, kamor smo namenjeni, in na Kozjanah boš težko našla otroka.«

Ko sem to dejal, sem jo pogledal, njo, nosilko partizanske spomenice 1941, neustrašeno borko, ki nam je bila vsem borcev vzor v smelosti in ni klonila niti tedaj, ko je bila 12. marca 1944 na Stari Sušici vsa prestreljena; tokrat po sedemindvajsetih letih pa so njen obraz obile solze, bila je vsa skrušena in zaprepačena. In zazdelo se mi je celo, da jo je ta ugotovitev huje prizadela kot vse gorje, prestano v taborišču, in rane, ki jih je prizadejal sovražnik.

V takšnem razmišljanju smo prispeli k Žagarju. Slehernemu izmed nas se je neprestano vsiljevalo vprašanje, kaj obeta prihodnost tem krajem? Imeli smo srečo, 60-letnega Poldeta Deklevo — Žagarja, medvojnega aktivista smo našli pri kovaškem mehu, vsega zavitega v dim. Pred dvema letoma mu je umrla žena, otroci pa so se izšolali in odšli drugam, ker jim ni kazalo ostati na domači grudi. In vendar Polde ni čisto sam. Na dvorišču smo opazili približno 30-letno Bosanko Ljubico, ki se je je Dragica izredno razveselila. Ta nam je povedala, da je doma iz revnih krajev pri Lubiji in se je pri Žagarju zaposlila kot kmečka delavka.

Nevarna pot v Padež

Pred nami je bilo približno še 8 km ozke, nevarnih grebenov in kamenitih ostric polne gozdne ceste — dan pa se je hitro nagibal proti večeru, zato smo se poslovili od Žagarja in zapeljali čez most v ozko in idilično padeško dolino k najbolj zvestim in gostoljubnim podpornikom partizanov. Med vojno je bilo vzdolž Padežnice 6 domačij (Šnoharjeva, Štravsova, Miklavčeva, Kovačeva, Gašperjeva in Bržanova) in vsaka je imela svoj mlin. Številne družine so brez izjeme s vsemi svojimi člani vneto delale za partizane. Sedaj pa so te družine skrčene le na nekaj starejših ljudi, nekatere hiše pa so prazne, in kaže, da bodo kmalu vse...

Pripeljali smo se do Bržanove domačije, obdane s travniki in sadovnjaki. Ob njej žubori potoček, ki je nekoč poganjal mlinško kolo. Na vzhodni strani se dviga strm greben, na njegovem vrhu pa je vas Kozjane. Gospodarja, 64-letnega Franca Vojvoda, predvojnega upornika in člana organizacije TIGR, vnetega medvojnega političnega aktivista, smo našli v skednju, ko je pospravljal krmo. Našega obiska se je vedno živahno France zelo razveselil in nas, čeprav se po vojni še nismo srečali, takoj prepoznal. Najprej nas je vprašal, zakaj nismo prišli 4. julija na proslavo na Kozjane, kjer so nas ljudje tako željno pričakovali. Odgovorili smo mu, da bi bili nekateri zelo radi prišli, če bi bili za proslavo vedeli. Žal pa organizatorji za to niso poskrbeli.

Pogovor z bistrim in vedno zgovornim Francetom je hitro stekel. Najprej nam je povedal, da se je povezal z osvobodilnim gibanjem že novembra 1941. Zvezo mu je posredoval ženin brat Tone Zafred iz Stare Sušice, potem pa je dobil nalogo, da pridobiva ljudi za oborožen narodno osvobodilni boj. Prvič so prišli k njemu partizani konec februarja 1942 in se zadržali v

Valenčičeva družina iz Ribnice pri Pivki, kjer je bila skrivna baza za enote 7. korpusa. Od leve proti desni: Marija, Marijan in pokojni aktivist Karlo Valenčič

hiši 2 dni in 3 noči. Spominja se, da jih je bilo 12, med njimi Karlo Maslo, Janko Premrl — Vojko in Aleš Sorta — Prešern. Tudi pozneje, 1. 1942 in 1943, so še večkrat prišli, saj je zbiral zanje hrano, obleko in drugo, ter jih obveščal o gibanju in namerah sovražnika. Pozneje ga je bil nek dezerter izdal, da podpira partizane, zato so ga italijanski fašisti pogosto zasliševali in pretepali, ter mu do italijanske kapitulacije 38-krat preiskali hišo. Fašiste pa je vedno preliščil, da mu niso mogli ničesar dokazati, in tudi mobilizaciji v delavski bataljon se je domiselno izognil. Po italijanski kapitulaciji je skupaj z bratom Lojzeto organiziral klavniko, ki je oskrbovala z mesom vse enote in terenske delavce. Našel je tudi prostor in preskrbel material za izgradnjo bunkerja za okrožni komite v gozdu nad Miklavčevo domačijo ter opravljal druge naloge.

France je mnogo doživel, pripovedoval bi še in še, njegovih spominov bi bilo za debelo knjigo, vendar smo morali obiskati tudi druge domačije, časa pa je bilo tako malo. Zato smo ga prosili, naj nam pove še, kako sedaj živi.

»Dobro, veseli smo, da smo se osvobodili izpod Italije, hkrati pa nas skrbi, ker živimo tu sami stari. Rad bi prodal zemljo za vikende, da bi se v to našo dolino začelo vračati življenje. Tudi drugi bi storili enako in po nizki ceni bi jo dali.«

Obisk smo morali končati, ne da bi se bili mogli srečati s Kozjanci, ki sta jih Dragica in Ljubica tako želeli videti. Polni morečih vtisov smo se vračali. Pred nami je bedela pretekla vojna in sedanja — rečna podoba Brkinov.

Le kakšna bo prihodnja bodoča Brkinov? Njeni obrisi so do sedaj še nejasni, vendar Slovencem čedalje bolj manjka prostora. Sodobni mestni človek pa si vedno poželji miru in svežega zraka, tega pa je v Brkinih dovolj. Zato ne bodo mogle ostati lepe in plodne brkinske doline, njihovi kopasti griči in blage vzpetine več dolgo prazne. Življenje se bo začelo tja vračati, odseljevanju v mesta bo sledilo vračanje na deželo v različnih oblikah, mračnejškim preokom navkljub. Politika ignoriranja Brkinov je zašla v zagato. Naša skupnost naj jim zgradi ustrezne ceste in napelje vodovod ter uredi cene poljskih proizvodov, vse drugo bodo ljudje storili sami in Brkini bodo nedvomno doživeli svoj preporod.

MAKS ZADNIK

Ambrožičev mlin pod Ostrožnim brdom, kjer je bila 4. IV. 1942 prva akcija na tem območju (Foto Marjan Garbajs)

pognali motorje in se izvili iz ljubljanskega prometnega vrveža.

Med NOB partizanska baza — sedaj živahna gostilna

V znani ribniški gostilni, vedno polni šoferjev in turistov, sta nas prijazno sprejela Marija Valenčič, žena pokojnega partizana Karla Valenčiča, in njen sin Marjan. Povedala sta nam, da so se Karlo in nekateri drugi Ribničani kot zavedni Slovenci povezali z Brkinsko četo že v začetku 1942. leta in jo podpirali. Po italijanski kapitulaciji pa je Karlo organiziral v bližnjem gozdičku Škrniku skrivno skladišče tiskarskega papirja, usnja, avtomobilskih delov in drugega materiala, ki so ga Stanko Muha in drugi šoferji vozili s tovornjaki iz Trsta, bilo pa je namenjeno enotam 7. korpusa. Od tam so ga domačini vozili z vprežnimi vozovi čez Pivko v Loško dolino. V bližini je bil tudi bunker okrožnega komiteja za Brkine in Istro; zanj je skrbel njihov stric Matija Valenčič. Tudi z njim smo se nameravali pogovoriti, vendar ga nismo dobili doma, ker je sušil in spravljal seno, čeprav je star že 82 let.

Ali boste še prišli, tovariši?

Iz Ribnice smo se napotili po slabi makadamski cesti vzdolž nekdanj temnozeleni in z žlahtnimi postrvmi bogate Reke proti

mogočna lopatasta kolesa so vržena iz tečajev in polomljena. Osamljeni orjak nemo umira. Prav ta osamljenost je fotoreporterja Marjana tako prevzela in zamakala, da je s fotoaparati preplezal visoko robidovo grmovje in preskočil smrdljive mlakuže z odplakami zamazane reke, da bi ujel na barvni in črno-beli film zadnje »zdihljaje« propadajočega velikana, ki več ne melje življenjskih sokov za lačna brkinska usta. Skoraj tristo let so ga poganjali bistri tokovi Reke, sedaj pa je obstal kot nema priča preteklih rodov, da bi delil usodo z umirajočimi Brkinji. Koga še zanima? Morda zbiralce starin, ljubitelje zgodovine in fotoreporterja Marjana, ki ga s tako vneto fotografira, da pozabi na pokrov dragocenega objektiv, ki mu je padel ob vratih mlina in se zaril v pesek, kot bi hotel v njem združiti preteklost s sedanostjo. Na srečo smo ga po polurnem iskanju našli, toda čas je tako neusmiljeno tekkel, da smo se morali začeti poslavljati od prijazne Ambrožičeve mame.

»Ali boste še prišli, tovariši, imam še cel šop potrtil o oddaji hrane in drugih potrebščin partizanom. Rada bi vam jih pokazala, sicer pa, kaj bi, saj me danes nihče več ne vidi in tudi ne pozna,« nas je presenetila z vprašanjem. Hotela je še nekaj reči, toda beseda ji je zamrla v grlu, mi pa smo se s trpkostjo v srcih poslovili.

Srečanje z medvojnimi aktivistom »Žagariem«

S skoraj dveurno zamudo smo se odpeljali vzdolž Reke po nekdanj plodni in prijazni, sedaj pa pusti in neprijetnih vonjev polni dolini proti Vremam. Na levi strani so nas spremljali kopasti brkinski griči. Izza njih je Dragica uzrla 1656. leta zgrajeno cerkev na Ostrožnem brdu, v kateri so slike Jurija Šubica, ki je že dve leti v ruševinah, vendar se je nihče ne »usmili«. Kje je zavod za spomeniško varstvo?

Na desni so ostajali za nami nizki, s hrasti porasli begovi Košanskega podclja in opuščene njive, medtem ko so se izpod avtomobilskih koles dvigali oblaki prahu s te pozabljene ceste in prekrivali hiše, njive in travnike. Hercegovka Dragica je žalostno opazovala okolico in ko smo prispeli k Žagarjevi hiši, vprašala: »Tovariši, ali je mogoče da nismo sredi Slovenije na 4 km dolgi cesti od Ribnice videli nobenega otro-

Obisk pri Bržanovih v Padežu. Od leve proti desni: Maks Zadnik, Franc Vojvoda — Bržanov in Dragica Ratković (Foto: Marjan Garbajs)

Strelsko tekmovanje v Postojni

Strelska zveza Postojna in Zveza Borcev Postojna sta te dni na strelišču za MK puško organizirale tradicionalno strelsko tekmovanje z MK puško in pistolo v počastitev dneva vstaje, katerega se je udeležilo 13 ekip, oz. 48 strelcev iz Pivke, Cerknice, Ilirske Bistrice, Sežane in Postojne ter Planine.

Tekmovanje je bilo letos organizirano kot Jankovcev memorial. Pred kratkim se je namreč kot letalec ponesrečil eden najboljših postojnskih strelcev Darko Jankovič, ki je bil letos občinski prvak z MK puško.

Vsi strelci so streljali po 15 strelcev za oceno. Naslov prvaka med ekipami je branila tričlanska ekipa ZDOF, v kateri je lani nastopal tudi pokojni Jankovič, med posamezniki pa Fakin iz Pivke. Pri pištoli je naslov prvaka branila ekipa Centra in njen član Kovačević.

Letos so bili doseženi naslednji rezultati:

MK PISTOLA — EKIPE: Zmagala je ekipa Centra v postavi Milosavljevič, Kovačević in Progar, ki je nastreljala 309 krogov od 450 možnih in tako že drugič osvojila prehodni pokal Zveze Borcev Postojna. Drugi so bili strelci iz Cerknice, SD Brest je nastreljala 272 krogov, tretja je bila ekipa ZROP z 208 krogov, ekipa Lovske zveze Postojna je nastreljala 189, njihova prva ekipa pa 183 krogov, itd. — Med posamezniki je presenetil Milosavljevič (Center), ki je nastrelil 107 krogov od 150 možnih, drugi je bil presenetljivo Vižintin (Lovci) s 103 kr., tretji Kovačević (Center) je z 102 krogi precej razočaral, četrti je bil Progar (Center) 100 krogov, dalje sledijo: Kebe 98, Benko 95 (oba Cerknica), Faganel (Lovci) 93 krogov itd.

MK PUSKA — EKIPE: Tudi v tej disciplini so zmagali strelci Centra v postavi Bratož, Zadravec

BELTINCI

VENCI KLASJA NA GROBOVE PADLIH

V Pomurju smo na splošno že poželi. Kose in srpe so nadomestili kombajni. Kmetom je bilo delo olajšano in pomanjkanje delavcev je bilo manj občutno.

Ceprav kmetje mislijo ob žetvi predvsem na delo, vendar pri nas ne pozabljamo tudi zdaj na tiste, ki so za svobodo žrtvovali največ, a ne žanjejo z nami. Na čan borca in v proslavo 30-letnice ustanovitve OF smo člani ZB NOV Beltinci počastili grobove padlih borcev in spomenike, ki smo jih okrasili s cvetjem in z žitnim klasjem kot s simbolom prekmurske ravnine.

ROZIKA PINTARIČ

in Progar (ki so nastrelili 323 krogov, Brest je bil ponovno drugi z 313 krogi, tretja je bila prva ekipa Lovske zveze z 288 krogi, četrti so bili lanski zmagovalci ekipa ZROP z 281 krogi, peta pa Planina z 275 krogi itd. — Posamezno se je borba za prvo mesto in za dva pokala (enega v trajno last od ZB, drugega prehodnega za Jankovcev memorial od SZ) vodila, le med dvema strelcema, Bratužem in Zadnikom. Zmagal je Andrej Bratuž (Center), ki se je še posebno potrudil, saj je bil skupaj kot letalec s pokojnim Jankovičem na vajah, kjer se je zgodila tragična nesreča, oba pa sta že kot pionirja nastopala v strelstvu dolgo let. Bratož je nastrelil 125 krogov, Zadnik (Gozdar) 120 krogov, Kebe in Mramor (oba Brest Cerknica) 111 in 110 krogov, peti je bil Zadravec (Center) z 105 krogi, šesti Požar (ZROP) 104 krogi, sedmi Krašovec (Lovci) 103, osmi in deveti Kolar in Pivk (Planina) z 102 in 101 krogom itd.

Rezultati, doseženi letos so daleč boljši kot leto prej. Nagrade in diplome ter pokale je podelil sekretar ZB Postojna tov. Bitner, v vodstvu tekmovanja pa sta bila še Županič in Progar.

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE
Ljubljana, Titova—Likožarjeva—
Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

Cerknica; Jugoslavija; telefon 79-080; telex 31-167

Gorenjski rojak Jože Vidic je avtor izredno zanimive knjige

BEG Z MORIŠČA

ki je nedavno izšla pri zavodu BOREC v Ljubljani.

Na skupen način ubrane partizanske in vojne zgodbe iz Gorenjske so nastale v dolgotrajnem in zagrizenem zbiranju in preverjanju pripovedi in podatkov o že znanih, a tudi neznanih dogodkih, ki pa jih je avtor opisal zato, da bi jih prikazal v novi luči, da bi ločil legendo od resnice in iztrgal pozabi marsikaj, kar pozabe ne zasluži. Pri pisanju teh zgodb je Vidic opravil delo, ki ga ne bi mogel opraviti noben zgodovinar.

Največji poudarek daje avtor ilegalnemu partijskemu delu, izdaji in aretacijam skojevcev, partizanskim akcijam na Jesenicah in v okolici, opisane pa so tudi skoraj vse žrtve, ki so padle v Begunjah.

Njegovo pričevanje ni le zanimivo branje, ampak bo tudi nepogrešljiv vir za marsikatero kroniko na Gorenjskem.

Da omogočimo nakup knjige, ki je opremljena s številnimi fotografijami, številnim sodelavcem v NOB, nžancem in prijateljem padlih ter mladini, dajemo možnost plačila v treh obrokih.

NAROČILNICA

Ime in priimek _____

stanujoč _____

nepreklicno naročam knjigo J. Vidica

BEG Z MORIŠČA

vezano v celoplatno, cena din 92.00

Račun bom poravnal(a)

- a) takoj
- b) v treh obrokih (neustrezno črtajte)

Datum _____

Podpis _____

ZAVOD BOREC
knjigotrški oddelek

LJUBLJANA
61000
Beethovnova 10

SREBRNI
JUBILEJ

N
25
LET · 1971

TRGOVSKO PODJETJE

nama

Ljubljana · Škofja Loka · Kočevje

GABER

Stari trg

**KUHINJA
VEGA 55**

16

Vse bolj sem se približeval rečnim šumom in vse bolj sem čutil, kako se noč umika. Do zore še ne bom doma.

Hodil sem po njivi krompirja. Imel sem rosne oči. Našel sem studenček in se umil. Tedaj se mi je zazdelo, da sem na meji drugega dne.

Ležal sem v travi kraj ceste. Mimo so hodili delavci neke železarne. To so bili livarji bakrenih obrazov in močnih mišic. Oglašali so se petlini.

Zora je bila mrzla.

Koliko bo še takih hladnih zor do Španije? Tam me bodo ogreli topovi in borbe v mesečini.

Stopil sem na jaso med žitnim poljem in gozdom ter legel. Ležal sem obrnjen proti bledemu soncu.

Ali naj počakam noči in se zaradi sina vrnem domov? Vzelo bi mi preveč časa.

Krenil sem na pot. Kar naj me vidi! Enkrat bom pa ja imel srečo!

Zemlja, razkopana ob poti, je dišala. V rosni travi sem videl odtise bosih kmečkih stopal.

Neki planinec se je vračal s Triglava s svojo »bojno« opremo. Od odrgnin je imel marogaste roke, obraz pa utrujen zaradi naporne poti. Imel je zdelane gojzerice. Bil je pravi planinec. Kaj pa sem jaz? Sem mar podoben beraču, ki ne prosjači? Sem mar potnik — ne, saj nisem namenjen v določeno smer. Tudi kamnoseku nisem podoben, ker ne nosim kladiva. Najbolj spominjam na lačnega tolovaja ali pa lopova, ki je izgubil vse prijatelje.

Pozabil sem, da sem ilegalce, in da me tu mnogi poznajo. Tudi žandarmerijsko patrolo sem srečal, pa se nisem ustrašil. Neki žandar me je pogledal,

17

kot da bi kaj obžaloval. Od tistih, ki so me poznali, ni bilo nikogar.

Okrog poldneva sem zagledal dimnik livarne. Tedaj sem začel iskati stransko pot.

Končno sem bil blizu svoje hiše. Splezal sem na drevo in jo zagledal. Opazil sem svetlikanje orožja. Še bolj sem se približal. Zaspani in utrujeni žandarji so begali pred hišo. Eden je dremal v senci jablane. Dva sta preiskovala stvari, ki so jih prinesli iz hiše. Ilegalne stvari so zaman iskali.

Opazil sem, da se iz dimnika ne kadi. Tam ni nikogar razen policije! Ali so družino zaprli? Zaman sem se vrnil — nikogar več ni. Moralo se jim je zelo muditi. V policijski knjigi je moja rubrika dopolnjena še z besedami »na begu«.

Toda nisem pobegnil. Zdaj šele grem! Moja mrznja se je še povečala. Sicer pa ni boja brez sovražstva. Koliko ga bom še nakopičil v sebi, ko bom s krvavečimi podplati iskal Španijo!

Le kaj delajo ti capini? Ali iščejo letake in komunistične brošure. Enako sumljiva sta jim sveto pismo in Lenin. Jezi jih, ker morajo brati. Vedno so v dvomih, kaj bi odnesli, ker ne vedo, kaj je prepovedano in kaj ni.

Šel sem k sosedu, simpatizerju partije. Ko me je zagledala njegova žena, je začela viti roke in klicati na pomaganje.

Rekla je, da so mojega sina privedli od nekeod z meje. Bil je zvezan. Molčal je. Ko so ga vprašali, kam je šel, jim je odvrnil, da si je hotel poiskati delo v Avstriji. Tudi zame so ga spraševali, pa je rekel, da ne ve, kje sem.

»Ni se jih bal!« Razveselil sem se.

Gotovo so pomislili, da sem odšel v Španijo.

18

Dobro, da me niso ujeli! Odnali so ženo in otroke. Otroci bodo z ročicami lovili sončne žarke, ki bodo prihajali skozi rešetke...

Čimprej moram v Španijo. Maščeval se bom, pobil bom salonsko svojati!

Poslovil sem se od sosede. Potem je hodila za menoj, kot bi se hotela opravičiti za nekaj, česar ni bila zakrivila.

»Kaj naj rečem tvoji ženi?«

»Reci ji, da sem odpotoval.«

»In kaj naj rečem sinu, če ga bom kaj videla?«

»Naj ga ne bo strah.«

»Za božjo voljo, uničil boš svoj dom! Vse bo šlo k vragu!«

Nisem je mogel poslušati. Hitel sem, da bi ušel njenemu stokanju.

Še vedno mi je sledila.

»Kaj naj rečem Janezu?« Tako je bilo ime njene mu možu.

»Pisal mu bom. Sporočil mu bom, kod lahko pride v Španijo.«

»Kaj bo potem z menoj, prekleto!«

Potem me ni več spraševala. Sedaj bo trpela. Kadarkoli bo mož kam šel, vedno jo bo skrbelo. Njena zaslisevanja mu bodo šla na živce. Ona pa bo prosila boga, naj se ji moč spametuje. Prav ji je, kar strah naj jo bo!

Šel sem po drugi poti. Hodil sem ob Savi — tako vsaj žejen ne bom!

Sklenil sem čimprej prekorčiti mejo.

Legel sem v šibje in zaspal. Imel sem rahel spazec in vsak najmanjši šum bi me bil lahko prebudil. Med spanjem sem videl še ptice na nebu. Vstal sem.

Naša organizacija bo tudi v prihodnje na straži svobode, neodvisnosti in napredka

Na zadnji seji republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije — 21. julija t. l. — je imel podpredsednik RO Bogdan Osolnik referat pod naslovom Zveza združenj borcev NOV in vprašanja mednarodnega položaja ter varnosti Jugoslavije. Iz tega referata povzemamo:

I.

Živimo v svetu, ki ga pretresajo globoka protislovja, krize in konflikti, ki ogrožajo zlasti male narode. Zato smo prisiljeni budno spremljati dogajanja v svetu in okrog nas in vse pojave, ki bi lahko predstavljali pretjo naši svobodi in neodvisnosti. To še posebno velja v razmerah, ko je kriza na Bližnjem vzhodu ustvarila napetost v Sredozemlju in na področju Balkana, ko v naši neposredni bližini demonstrirata svojo oboroženo silo dva blokovska sistema in ko tudi naš prostor poskušajo vključiti v strateške načrte velikih sil. Čeprav se je v zadnjih letih sicer zmanjšala nevarnost atomske vojne svetovnih dimenzij in je strah pred uničenjem prisilil obe atomski supersili k razgovorom, vidimo, da še vedno traja med njima tekma v oboroževanju in boj za pozicije v svetu, zlasti na območjih, ki še niso razdeljena. Od tod tudi njihova pripravljenost na lokalne vojne, na oborožene intervencije, na podpiranje notranjih zarot in državnih prevratov, ki spremljajo politiko nasilja. Hkrati prihaja med velesilami do razgovorov, ki ne izključujejo sporazumevanja na škodo tretjih držav. To pa je še posebno nevarno za območja, ki zanje obstaja poseben interes ene ali druge strani. Za nas bi bila še posebno nevarna delitev Evrope na blokovskih ospovah, po katerih bi meje med socialističnimi državami in Zahodom postale meje interesnih območij obee velesil in neakalna svobodna lovišča za hegemonizem ene in druge strani. Če v drugi svetovni vojni so se hotele velesile sporazumevati na naš račun, naš boj pa je to preprečil. Danes je Balkan edino nerazdeljeno območje v Evropi, ki pa ima zelo važen strateški položaj. Zato Jugoslavija kot neuvrščena dežela občuti težnje blokovskih sil, da bi jo vključile v svoje strateške načrte.

Potem ko je nekoliko podrobneje orisal ta položaj, je Bogdan Osolnik nadaljeval:

— Za nas je še posebno nevarno nadaljevanje krize na Bližnjem vzhodu. Zavedamo se, da bi vsaka razširitev te krize na tem območju sveta lahko imela hude posledice za svetovni mir. V primeru oboroženega spopada bi naše območje dobilo za obe velesile poseben strateški pomen. Zato je v našem interesu, da pride do politične rešitve krize. Od tod naša podpora stališčem arabskih držav, ki se zavzemajo za miroljubno rešitev problema. Arabske države so po Naserjevi smrti še pod večjim pritiskom Izraela, ki je v svojih zahtevah nepopustljiv.

Tudi ta del svojih izvajanj je govornik podrobneje obrazložil in nadaljeval:

— Kljub blokovskim zaostritvam v Evropi in svetu, je naša vizija bodočnosti sveta optimistična, to pa ravno zato, ker vemo, kje so nevarnosti in kakšna je pot za njihovo premagovanje.

Prek politike neuvrščenosti se povezuje mo z vsemi narodi, ki so za mir in neodvisnost. Ugotavljamo, da ideja o neodvisnosti in neuvrščenosti dobiva danes svojo potrditev in se uveljavlja tudi v Evropi ter celo v deželah, ki so zaradi zgodovinskega razvoja postale del blokovske strukture.

Podpirali smo in podpiramo osvobodilno gibanje vietnamskega ljudstva. Vedno smo zagovarjali stališče, da je edini način za dosego miru na tem območju politična rešitev in odhod Amerikancev iz Vietnama. Zavzemali smo se tudi za sprejem Kitajske v Združene narode. Jugoslavije dogovor o obisku predsednika ZDA na Kitajskem zato ni posebno presenetil. Ponovno se je izkazalo, da smo imeli prav, ker smo vodili dosledno politiko, in čeprav je bilo njeno izvajanje povezano z mnogimi težavami, se je na koncu vedno izkazala za pravilno.

Drugi razlog aktualnosti obravnave vprašanj mednarodnega položaja in varnosti v tem trenutku izvira iz tesne povezanosti našega notranjega in zunanjepolitičnega položaja. Vsi pojavi in procesi našega notranjega dogajanja imajo odmev tudi v svetu in vplivajo ne le na ugled Jugoslavije, ampak tudi na njen položaj in njeno varnost. Kakor je po eni strani Jugoslavija zaradi svoje originalne poti družbenega razvoja postala zanimiva za progresivne sile v svetu, ki želijo uspeha in si od tega nade-

jajo koristi tudi zase, tako po drugi strani ta razvoj zaostruje nasprotja med nami in reakcionarnimi silami v svetu, ki imajo razredno osnovno, hkrati pa tudi nasprotja s konzervativnimi dogmatskimi silami, ki se ne morejo sprijazniti z našim razvojem in posebej z našo politiko neuvrščenosti. Poleg dejstev, da že sama neodvisna pot naše graditve socialistične družbe na samoupravnih temeljih spočenja dvome in da mnoge bodejo v oči naši uspehi, je treba povedati, da so v zadnjem času tudi nekateri negativni pojavi na naši politični pozornosti, zlasti pojavi nacionalistične in šovinističnih izpadov, ustvarjali v zamejstvu vtis, da se v Jugoslaviji pogloblja politična kriza poleg ekonomskih težav, ki so posledica pretirane potrošnje in nedoslednosti v izvajanju ekonomske politike.

Ti pojavi so povzročili razne špekulacije na račun prihodnosti Jugoslavije, in made tistih krogov, ki gojijo kakršnekoli aspiracije na tem prostoru. Prišlo je do odkritih groženj glede meja in do teženj, da se zagotovi večja prisotnost določenim tujim idejam in političnim vplivom s podpiranjem nasprotij, širjenjem nezaupanja itd. Še posebno bode v oči, da v nekaterih socialističnih deželah sistematično zbirajo in objavljajo razne izvlečke iz naših kritičnih govorov in člankov ter to predstavljajo svoji javnosti kot dokaz neuspeha našega socialističnega razvoja in samoupravljanja. V nekaterih socialističnih deželah vztrajno ustvarjajo vtis, da je v Jugoslaviji socializem v nevarnosti.

Vsakomur se nujno poraja vprašanje, zakaj s toliko škodoželjnosti obravnavajo negativne pojave v Jugoslaviji, brez katerih — to dobro vemo — ni nobena socialistična dežela, čeprav o njih ne govorijo tako odkrito, kot mi, in zakaj v javnosti nekaterih socialističnih dežel širijo o naši stvarnosti izrazito popačene predstave.

Po nekoliko podrobnejši osvetlitvi teh pojavov je Bogdan Osolnik prešel na:

II.

Naloge ZZZ NOV v utrjevanju našega mednarodnega položaja in varnosti

Razvijanje vseljudske obrambe je stalno pristojna naloga, o kateri smo že večkrat razpravljali na tem mestu. O njej še večkrat razpravljajo člani naše organizacije na terenu, ki so med najaktivnejšimi delavci v organizaciji teritorialnih enot in civilne zaštite. Prav prispevek, ki ga dajejo bivši borci organizaciji vseljudskega odbora zasluzi vso podporo naše javnosti, saj borci ponovno opravljajo izredno pomembne naloge v službi varnosti slovenskega ljudstva.

Druga naloga, ki je najtesneje povezana z utrjevanjem naše varnosti, je sodelovanje bivših borcev v vseh političnih in samoupravnih akcijah za stabilizacijo in kre-

pitev naše družbe. O tem je bilo v zadnjem času veliko govora. V eni ali drugi obliki se vsi vključujemo v realizacijo akcijskih programov političnih in samoupravnih organizacij. Kot borci za novo Jugoslavijo smo še posebno upravičeni opozoriti na pomen nadaljnjega razvoja Slovenije kot samostojne, suverene republike — po določilih nove ustave — in na odgovornost vseh družbenih dejavnikov, da izkoristimo možnosti, ki se nam odpirajo za čim uspešnejši napredek naše republike.

Pri tem se zavedamo usodne povezanosti z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije, ter si želimo, da bi se Jugoslavija kot skupnost enakopravnih narodov razvijala uspešno in svobodno. Odločno obsojamo netenje nestrpnosti, obujanje nacionalističnih in šovinističnih strasti, oživljanje tistega, kar nas je v preteklosti razdvajalo in kar so spretno izkoriščale tuje sile. Podpiramo politično akcijo ZK v duhu seje predsedstva ZKS in republiških sej CK. Prepričani smo, da je bratstvo in enotnost tako pomembna vrednota naše stabilnosti in varnosti, da bomo povsod, kjer živimo in delamo, odločno nastopali proti tistim, ki to pridobitev ogrožajo. Brez ozira na položaj, ki ga kdo zavzema, zahtevamo odločne ukrepe proti vsakomur, ki nastopa proti enotnosti naših narodov. Še večja je odgovornost tistih, ki imajo v naši družbi vodilne položaje v političnih, oblastnih organih ali gospodarstvu. Smo za uspešen razvoj samoupravljanja, ki je že dokazalo velike prednosti pred birokratsko-centralističnimi družbenimi odnosi. Gre za to, da se samoupravljanje izpolnjuje v duhu ustavnih sprememb, da ga prilagodimo zahtevam družbenega razvoja na višji stopnji družbenega napredka ter da ostanjemo nepravilnosti, ki so se vpletle v ta razvoj, zlasti pa nepravilnosti, ki izhajajo iz nedograjnosti sistema ali pa so posledica zlorabe vpliva posameznikov in skupin.

Za nas ni dvoma, po kakšni poti se bomo razvijali, je pa še veliko problemov, ki ta razvoj motijo in kalijo naše razpoloženje. Zato pozdravljamo napore ZK in SZDL, da se subjektivni dejavniki, katerega del smo tudi mi borci, v večji meri aktivizirajo pri reševanju vprašanj našega družbenega razvoja, kar je tudi pogoj naše varnosti in neodvisnosti.

III.

Revolucionarne tradicije in naš odnos do kulture

Dovolite mi ob koncu še nekaj misli o vlogi naše organizacije v zvezi z negovanjem in razvijanjem revolucionarnih in borbenih tradicij ter o našem odnosu do kulturnega življenja nasploh.

Menim, da ni nobenega dvoma, da ima negovanje izročila o vsem, kar je bilo v zgodovini nekega naroda, veliko in napred-

no, izreden pomen tudi za njegovo sodobno politično in kulturno življenje, za oblikovanje zavesti njegovih pripadnikov in njihovo odpornost v bodočih preizkušnjah. Za nas, ki smo nenehno ogroženi in izpostavljeni pritiskom z ene ali druge strani, je še posebno potrebno negovanje borbenih tradicij, ki se povezujejo ne le z bojem za neodvisnost, ampak tudi z bojem za nove odnose med ljudmi. To so vrednote, za katere ljudje v vseh delih sveta še vedno prelivajo svojo kri, žrtvujejo svoja življenja in zavestno sprejemajo naše tveganje upora ter dolgotrajnega in mučnega boja. To daje človeškemu življenju smisel, ki ga na drugi strani mnogi zamažajo s prav zato, ker so se izolirali v svet osebnega ugodja in potrošnje ter ne vidijo drugih človeških vrednot.

Bivši borci še vedno čutimo nekatere konflikte v idejni sferi, v kateri se je znašla naša družba ob prehodu na višjo stopnjo materialnega razvoja in blagostanja. Bolijo in motijo nas pretirane razlike med ljudmi, ki niso posledica različne sposobnosti in delovnega uspeha, ampak dostikrat rezultat prisvajanja oblasti, špekulacije in antisocialnega obnašanja. Še bolj nas moti mentaliteta, ki proglasa pridobitništvo za glavno vrtilno točko, ki gleda na druge osebe in državljanske vrednote kot nekakšen utopični ostanek preživele dobe. Čeprav po produktivnosti še nismo dosegli stopnje visoko razvitih industrializiranih dežel, se že trudimo posnemati njihovo življenje, sprejemamo mentaliteto in odpiramo vrata raznim negativnim pojavom, s katerimi se tudi bogate dežele niso ravno osredile.

Jugoslavija je odprta socialistična dežela, kar ima za nas veliko prednost. Zaveda se, da se moramo tudi nevarnosti, ki smo jim izpostavljeni, če ne bi imeli samostojnega, kritičnega odnosa do dogajanja v svetu in lastnih meril za vrednote, ki se nam od tam ponujajo.

Zlasti na področju kulture nam vidrajo v našo stvarnost ideje, ki so popolnoma tuje kulturni tradiciji slovenskega naroda, obenem s proizvodi lažne kulture, kakršne širimo po svetu porajajo komercialni in drugi interesi, ki nimajo nobene zveze z avtentičnimi človeškimi vrednotami. Mnogi narodi so v tem pogledu odpornejši oziroma vodijo bolj dosledno kulturno politiko.

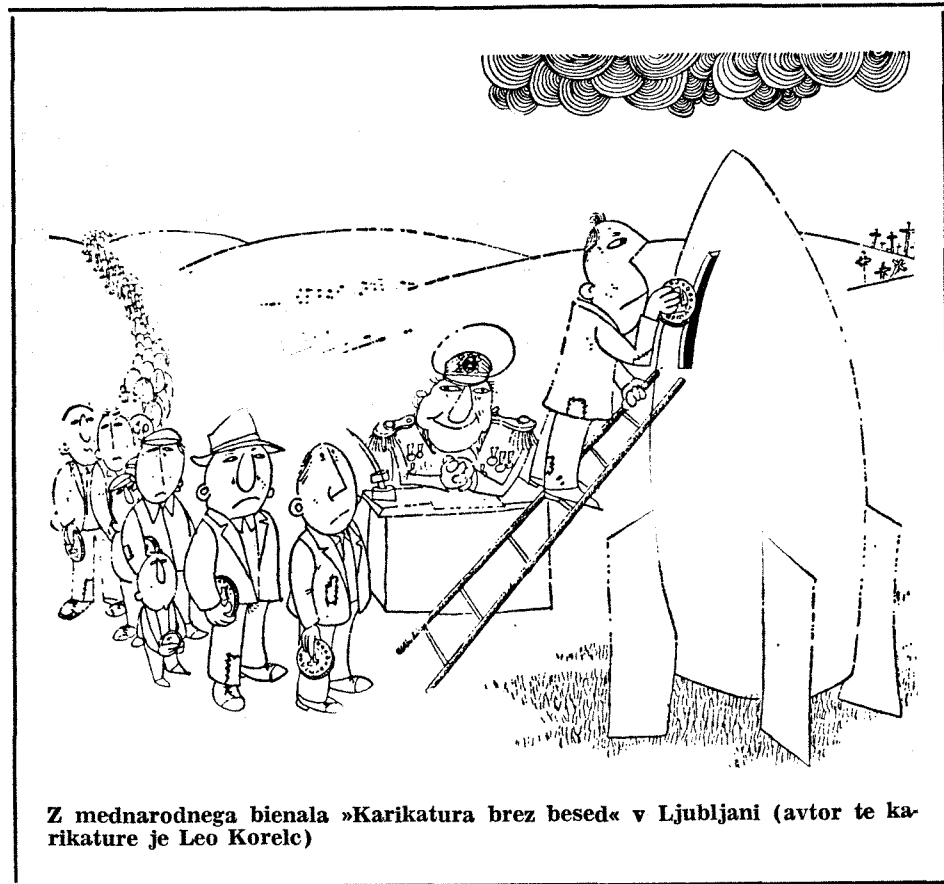
Menim, da sta naši kulturi še posebno nevarna dva pojava. Prvi je slepo sprejemanje proizvodov komercialistične masovne kulture iz tujine, ne da bi se zavedali, v kakšnih razmerah, iz kakšnih pobud in v kakšnem družbenem okolju so ti proizvodi nastali in kakšno sporočilo prinašajo človeku. Največkrat pa gre za proizvode, s katerimi kapitalistična družba ustvarja nove potrošniške potrebe človeka, da bi ga v hlastanju za temi dobrinami še bolj vpregla v voz obstoječih družbenih odnosov in ga naredila za pokornega podložnika, ki blaginjo plačuje s svojo človeško odtujitvijo. Cilj take kulture je privatizacija človeka, njegova depolitizacija in asocializacija, kar je v globokem in bistvenem protislovju z interesi naše socialistične samoupravne družbe. Tak odnos do življenja še posebno pogubno vpliva na miselni razvoj mladih ljudi.

Drugi pojav, ki je s tem povezan, ker je nastal na tleh istih družbenih odnosov in je izraz krize sodobne socialistične družbe, pa je širjenje miselnosti, ki zanika vsakršni smisel človeškega življenja, ki proglasa za ničevno vsakršno verovanje, vsakršno idejo, da ne rečem ideologijo, ki označuje samo absolutni nič in smeši vse, kar se opira na neke tradicionalne človeške vrednote. To je filozofija brezperspektivnosti in kapitulacije, ki je v nekih družbenih pogojih sicer tudi lahko izraz protesta proti lažnim vrednotam obstoječega reda, ki pa ne mobilizira in ne pomaga spreminjati sveta. Kultura, ki je zgrajena na taki filozofiji, samo olajšuje delo vsem tistim, ki imajo interes človeka podrejeni obstoječim vladajočim silam in pasivizirajo njegovo voljo.

Bilo bi zares nerazumljivo, če bi se prav mi v času, ko se vsespovsod v svetu uveljavljata anizirana kultura in umetnost, sprijaznili s takim odnosom do kulture, ki zanika njeno kakršnokoli vlogo v oblikovanju našega človeškega in narodnostnega razvoja!

Samo bežno sem se dotaknil nekaterih pojavov, v katerih menim, da ogrožajo našo kulturno življenje. V konfliktu, ki se na tak način ustvarja v naši družbi, pa ne moremo stati ob strani. Ne moremo, se recimo, sprijazniti s težnjami po razvrednote-

(Nadaljevanje na 14. strani)

Z mednarodnega bienala »Karikatura brez besed« v Ljubljani (avtor te karikature je Leo Korelc)

BESEDE IN DEJANJA

KRČEVITO SE OKLEPAJO
STOLČKOV

Mnogim se bo morda zdelo to neverjetno, toda na žalost je resnično: več kot 46 odstotkov direktorjev delovnih organizacij v Srbiji ima samo spričevala osnovne ali srednje šole. Na natečajih za ponovno izvolitev direktorja le redko kdaj uspejo mladi strokovnjaki, ki imajo mimo fakultetne diplome tudi nekaj izkušenj v vodenju gospodarskih podjetij. Kot po nekem nepisanem pravilu nestrokovni direktorji ljubosumno varujejo svoje položaje. Izdelali so celo strategijo in taktiko, da bi se ubranili navala strokovnjakov in še nadalje ostali tam, kjer so.

Politika ekspres — 18. VII. 1971

SPOSODNOST, NE PA GREH!

Zveza komunistov že nekaj časa postavlja zahteve po ostrejšem ukrepanju sodišč, inspekcij in vseh tistih organov, ki so dolžni bedeti nad spoštovanjem zakonov. Obdobje stabilizacije pa je do napak še posebej občutljivo, saj so ponekod prešle v navado in iskanje lukenj v predpisih štejejo marsikje med »sposodnostjo« in ne med »grehe«.

Dolenjski list — 21. VII. 1971

ČRNA ZUNANJETRGOVINSKA
BILANCA

Zunanjetrgovinski deficit raste z vrtoglavo naglico, tako da statistiki dopuščajo možnost, da bo že konec septembra presegel dolgove v tujini, ki smo jih imeli konec lanskega leta. V prvih šestih mesecih je bil deficit v zunanjetrgovinski izmenjavi skoraj dvakrat večji, kakor lani. Dolgovi so višji za milijardo dinarjev, kot je skupna vsota izvoza.

Tako črna zunanjetrgovinska bilanca je nastala zaradi rekordnega uvoza blaga iz tujine. Junija na primer smo zaznamovali svojevrstni porast v zunanjetrgovinski izmenjavi — uvozili smo največ blaga po vojni. Obenem je izvoz za 1 odst. manjši, kakor v prvem polletju lani. Edino Srbija in Slovenija se lahko pohvalita z naraščanjem izvoza — (skupno za 3 odst.), vse druge republike pa imajo deficit.

Zanimivo je, da najhitreje narašča uvoz blaga za široko potrošnjo. V prvi polovici leta smo dali največ denarja za tekstil, avtomobile in pšenico.

Dnevnik — 19. VII. 1971

V TUJINI DELA 671.908
JUGOSLOVANOV

Zvezni zavod za statistiko je tri mesece po popisu objavil podatke o Jugoslovanih, ki začasno delajo v tujini. Tam je 671.908 Jugoslovanih. Od tega odpade na ženske 31 odstotkov, a na moške 69 odstotkov. Največ zaposlenih zunaj meja ima republika Hrvatska — 224.722, sledi ji Srbija s 199.487 (ožje območje 114.581). Na tretjem mestu je Bosna in Hercegovina s 137.145 zdomci, na četrtem Makedonija s 54.433. Iz Slovenije jih dela v tujini 48.086 a iz Črne gore 7829. Iz Vojvodine je v tujini 60.545 zaposlenih (več kot iz Slovenije ali iz Makedonije), a s Kosovega 24.361 delavcev.

Iz Slovenije je med zaposlenimi v tujini 60 odstotkov moških in 40 odstotkov žensk. Najmanj žensk na delu v tujini je s Kosovega, in to 4,7 odstotka.

Borba — 22. VII. 1971

NAJEMNIKI, LEGIONARJI, PLAČANCI

(1)

Od faraonskih časov pa vse do današnjih dni so najemniški vojaki dostikrat imeli zelo pomembno vlogo v spopadih med plemeni ali državami. O najemniških vojaki poročajo antični zgodovinarji, o njih pišejo srednjeveške kronike, dandanes pa so se poročila o njihovih dejanjih preselila na časopisne stolpce. V nekaj nadaljevanjih bomo spregovorili o treh vrstah najemniških vojakov, ki obstajajo še danes: francoskih legionarjih iz Tujske legije, španskem »El Tercio« in zadnjih pustolovskih morilcih z vseh koncev sveta, ki za denar ubijajo v tistih deželah, ki se bijejo za neodvisnost, pa jih reakcionarne sile ovirajo pri tem.

TUJSKA LEGIJA

Tujska legija, ki je bila od leta 1946 do 1962 simbol francoskega kolonialnega konservatizma, se je rodila kot liberalna ustanova, ki je bila za tiste čase kar revolucionarna. Poseči je treba v leto 1830 in julijsko revolucijo, ki je prinesla na oblast meščansko vladno Ludvika-Filipa. Tedaj je Francija velikodušno odprla meje in spustila na svoje ozemlje tisoče belgijskih, poljskih, nemških, španskih, italijanskih in drugih preganjancev, ljudi, ki so pred tiranskimi režimi v domovini bežali na tuje.

Med rodoljube in idealiste so se kot zmerom pomešali pustolovci, ljudje z zločinskimi nagnjenji, pravi zločinci itd. Ko je francoska vlada razmišljala, kaj naj stori s tolikšno množico bojevitih tujcev, je nekoga prešinila misel, da bi se dalo iz njih narediti najemniško vojsko. Kot odmev na škotsko gardo Karla VII., na Švicarje Franca I. in Burbonceve, na poljske, nemške in italijanske enote Napoleona I. je pod Ludvikom-Filipom nastala Tujska legija, in sicer 9. marca 1831 z dekretom nekdanjega napoleonskega maršala Soult, ministra za vojsko. Francija se je hotela izogniti težavam z evropskimi silami, zato je v dekretu pisalo, da je Tujska legija namenjena »vojskovanju zunaj celinskega ozemlja kraljevine«. Kje? V Alžiriji, na tistem delu sredozemske obale, ki so ga zasedli Francozi, da bi se branili pred barbarskimi gusarji.

Ustanovili so štiri zbirna središča: Barle-Duc za begunce iz osrednje Evrope, Auxerre za Italijane, Agen za Špance in Chaumont za Belgijce. Zaradi različne narodnostne pripadnosti in nenavajenosti na vojaško življenje je bila sprva nekaj težav, toda vojaški inštruktorji so jih kmalu odpravili z uvedbo železne, nečloveške discipline, ki je zaznamovala Tujsko legijo za zmerom. Ustanovili so sedem bataljonov, katerih vsak je bil sestavljen iz ljudi iste nacionalnosti, pozneje pa so to načelo opustili in enote Tujske legije so se spreminile v nekakšne babilonske stolpe.

Ognjeni krst je Tujska legija doživela 27. aprila 1832 pri kraju Maison-Carrée — in tedaj se je vojska, ki je bila ustanovljena za boj v imenu svobode, počasi zapletla v osvajačno in roparsko vojskovanje. Začela se je dolga vrsta pokolov. Po dokumentu, ki ga je sestavil danski konzul, so po spopadu pri Maison-Carrée razstavili na vaškem trgu zapestnice, prstane in uhanke, katerih so se še držali koščki odtrganih uhljev muslimanskih žena.

Tri leta po tistem — ko Alžirija še ni bila »pomirjena« — je francoska vlada poslala Tujsko legijo na Španjo podpret kraljico Izabelo v boju zoper uporne baskovske karliste (ti so hoteli, naj bi kraljčin stric Don Carlos sedel na španski prestol). Tujska legija je tedaj že imela svoje geslo »Honneur et Fidélité« (»Čast in zvestoba«), toda v legionarjih se je morala pretakati nekakšna najemniška kri, da so prelivali kri v državljanski vojni, ki ni imela ničesar skupnega s Francijo. Pariz je s porogljivo lahkomišelnostjo »posodil« legionarje kraljici Izabeli.

POJASNILO

Zadnja številka »TV 15« nosi pomotoma (zaradi tiskarskega škrata) številko 29. V resnici pa je to 30. številka letošnjega letnika! Bralce prosimo, da nam napako oporožte.

Uredništvo »TV 15«

Vojna je trajala do leta 1839 in bila je izredno kruta. Ujetnikov ni bilo in na krvava dejanja karlistov so legionarji odgovarjali s še bolj krvavimi. Španski dvor ni imel denarja za Tujsko legijo in legionarji so si sami jemali plačilo: ropali so. Zato nikakor niso bili priljubljeni.

Ko je Francija leta 1839 sklenila, da se umakne iz španske pustolovščine, je od 5.000 legionarjev, ki so se pred petimi leti izkrcali v Tarragoni, ostalo le 500. Večjo srečo so medtem imele tiste legionarske enote, ki so ostale v Alžiriji: 13. oktobra 1837 so po dolgotrajnem obleganju zasedle mesto Constantin in pregnale iz njega turško vojsko.

Osvajanje Alžirije je bilo počasno, vendar zanesljivo. V kraju Sidi-bel-Abbes, 100 km južno od Orana, so postavili »dom« Tujske legije, se pravi njen glavni štab. Legionarji so potem gradili ceste, kopali prekope, gradili mostove — in v francoskih časopisih so jih primerjali z nekdanjimi rimskimi legionarji, ki naj bi bili prej graditelji kot pa vojščaki.

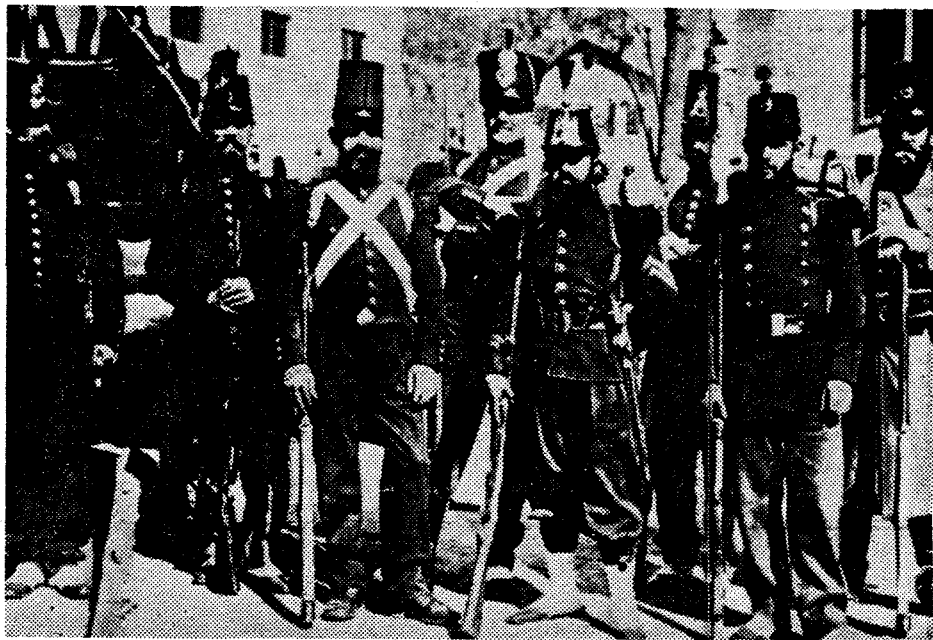
Med oficirji, ki so tiste čase poveljevali v Tujski legiji, je bil vojvoda d'Aumale (sin Ludvika-Filipa), ter ljudje, ki so se zapisali v francosko vojaško zgodovino: Mac Mahon, Saint-Arnaud, Cavaignac, Bu-

geaud. Slednji je pozneje postal alžirski guverner in pospešil je vojaške operacije. Vendar je Francija popolnoma podjarmila arabske in berberske prebivalce šele leta 1882, ko so bila za njo tudi huda leta na evropski celine.

Tujska legija je bila elitna vojska in dostikrat je bil njen poseg v bitko odločilnega pomena. V letih 1854—1856 je sodelovala v krimski vojni, leta 1859 je bila pri Magenti, kjer je v silovitem napadu razbila avstrijske vrste. Čez nekaj let so jo prepeljali v Mehiko, kjer je odigrala posebno vlogo v čudni Maksimilijanovi vladavini.

Cesar Napoleon III. je skušal ugoditi klerikalcem in nekaterim poslovnim krogom — ter začel je sanjariti o tem, da bi iz Mehike naredil nekakšno satelitsko državo Francije. Zato je v Mehiko poslal vojsko, katere jedro je sestavljala Tujska legija. Toda kmalu se je pokazalo, da Mehike ne bo lahko ukrotiti: zlasti zaradi srditve odpora antiklerikalnega Benita Juarez. Tako se je Francija lahko tolažila le s junaškim podvigom Tujske legije pri Cameronu. V analih Tujske legije so cameronski dogodki zapisani kot vrhunski zgled popolnega odrekovanja.

Nadaljevanje prihodnjik

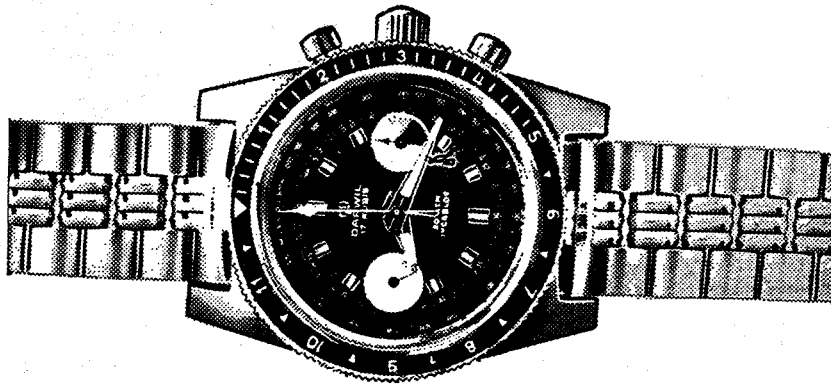

Prvi pripadniki Tujske legije

Biseri
proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki štiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK. žensku modlo 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO. IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din. Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev. Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške, a največ do 15 dinarjev. Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.